

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO JUGOSLOVANSKEGA KRŠČANSKEGA UČITELJSTVA

LETO XXVI.

ŠTEV. 7.-8.

LJUBLJANA,
1./VII. 1925.

ŠOLI, MLADINI,
UČITELJSTVU
IN STARŠEM!

UREDNIK:
FORT. LUŽAR

Vsebina: Ad rem (k stvari)! J. M. — Vzgoja otroka v osebnost. Dr. Fr. Jerè. — Vzgojna vrednost fizike. Miležon. — Učiteljevo izvenšolsko delovanje. Stanko Tavželj. — Kultura in književnost. — Društvena in stanovska kronika.

Ad rem (k stvari)!

J. M.

Bodi mi dovoljeno podati tu par misli, ki se mi zdé važne.

1. Pri šolski mladini opažam v veliki meri kratkovidnost. Otroci tiščé glavice globoko noter v knjige in na pisanke. Veliko dobro mladim ljudem skazujejo gotovo tisti blagi vzgojitelji (učitelji in katehete), ki otroke redno in opetovano opozarjajo na pravilno držanje knjige oziroma predmetne stvari pred seboj. Navaja naj se otroke, da tudi ti drug drugega opozarjajo na eventuelno pozabljanje take optične profilakse, da si dragoci naši in mile dragice ne pokvarijo dragocenih oči v prezgodnji mladosti. Vemo, da učiteljstvo slovensko to izborna ve, a praktično res človek ne more vedno na vse misliti —! A tole je res tako važno, da naj se ne prezre! Učitelji pa, ki so morda sami kratkovidni, naj zelo dobro pazijo, da jih otroci v gledanju od blizu ne bodo posnemali. Učenci splošno pripovedujejo, da zato od blizu gledajo, ker učitelj ali učiteljica tako dela.

2. Na meščanskih šolah je menda običaj, da učiteljstvo učence in učenke — viče. Gotovo je znamenje vljudnosti in priznanje, da se smatra učenca za že bolj samega, samostojno mislečega in delujočega, da se ga vzgaja s tem k nekemu umerjenemu ponosu in dostojanstveni samozavesti. Učenec naj se poslovi ne od otroških vrlin, pač pa od — otročjih navad! Vendar pa se nam zdi, da je učencem ljubše, da še ostane dosedanje, rekel bi očetovsko in materinsko razmerje vzgojiteljev do mladine. Mladina je dandanes itak prezgodaj zrela, ponosita, presamo-

zavestna, domišljava —! Če se jim, par pedi velikim fantičkom in deklíčkam, že kar pravi »Vi«, kakor bi bili gospodiči in gospice, o kako prenapeto postane v mladi glavicí in v mladem srcu! To škoduje vzgoji k p o n i ž n o s t i, pokorščini, skromnosti v zahtevah od strani družbe. Naj bo vzgojitelj še tako »oficielen« in takten, nekaj familiarnosti je le med vzgojiteljem in pa gojencem! Če se jih tika — saj je vendar to pristno jugoslovanski običaj — tudi v precej višja leta (do 18. do 20. leta), to prav nič ne škodi! Bolj ko se otroka »vika«, prej bo začelo samo častivredne osebe — t i k a t i! Bolj pa ko ga po očetovsko t i k a š, lažje te bo naprej — vikalo! O, v slovenskih navadah, ki smo jih prejeli kot dediščino od prednikov, je veliko rahle, pa fine in globoke psihologije!

3. O d m o r med posameznimi urami in predmeti je nesporno potreben tako učencem kot učitelju. Pravo mojstrstvo vzgoje je zlasti tam, kjer je opazati vzorno obnašanje učencev med temi odmori, zlasti pa v četrtturnih odmorih, ko gre mladež morda na dvorišče ali vrt. Gibanje, kramljanje, smeh, razpoloženost, vsrkavanje svežega zraka, uravnavanje otrplih udov: vse to je v redu in potrebno. Toda, ne samo na eni šoli, celó po več krajih sem opazoval, kak huronski vrišč in krič grmi sem od šole. Šola je blizu cerkve: če že ni versko-nabožnega spoštovanja do hiše božje, vsaj čisto navaden takt olike in izobrazbe bi moral mladini narekovati, da se zabavajo pri cerkvi in šoli kot ljudje, ne pa kot — zverine! Da, zverinskemu rjoenju in tulenju divjih mačk je podoben tak vnebokričeč kraval na — slovenski šoli. Kaki so prav za prav predpisi višje šolske oblasti, to opazovalcu sicer žal ni znano, a vsakdo, ki ima prirojenega le količkaj finejšega čuta za cilj vzgoje, mora s strahom slutiti in se bati, da pri taki svobodi ni in ne bo prave vzgoje. Otroci prečesto nimajo dovolj nadzorstva — učiteljski zbor se smatra upravičenega, da porabi odmor za lasten oddih — brez nadzorstva pa je dandanes pri naši mladini tako, da je joj! Nekdaj si niti sanjali nismo, da se bo kdaj pri šoli godilo tako svobodno! Ne bo dobro!

4. »Slov. Učitelj« se je glede petja že večkrat oglasil. In prav, da se je oglasil. Petje se na osnovnih (ljudskih) šolah goji premalo, vse premalo. Marsikateri posluh utone, marsikateri bi se v sveži mladosti zbudil, ko bi se gojilo več petja med temi malimi ptički-pevčki, med človeškimi angelčki, katerih ideal poklic je, da prepevajo. Nekoliko narodnih popevk, nekoliko nabožnih pesmic! Pa lahkkih, gibkih, melodičnih! Zlasti nabožno petje! Če smo Slovenci še res k a t o l i š k i, in če je naš katolicizem vsaj kolikor toliko praktičen in živ, potem mora biti šolska vzgoja v duhu v e r n e g a naroda — praktično katoliška, bogoljubna, bogoslužna; in kaj je temeljitejšega, ko da otroci tvorijo zborčke bogoljubnega petja doma, v š o l i, v c e r k v i! V cerkvi naj bo mnogo otroškega petja.¹ Ravno po tem se pozna, ali doseza šola v verskovzgojnem oziru svoj namen ali ne: če odmeva hiša božja v petju petdesetero in stotero otroških grl ali pa ne!

¹ Primerjaj članek A. Čadeža »Pevajte« v lanskem »Slov. Učit.« na str. 46.

To je zlata vez, ki veže dečka, deklico na ljubo hišo božjo, ako tamkaj Jezusu - Bogu prepevajo visoko pesem nedolžnosti in srečne bodočnosti. Slovenska šola, ki ne poje: prvič ni slovenska šola, drugič sploh ni — šola! O, Slomšek je znal! O, to je bil pedagog! O, dal nam Bog slomško-slovenske vzgoje!

5. Noge imivati! Poleti prihajajo otroci v šolo bosi. To se mi zdi: 1. varčno, 2. zdravo, 3. praktično, 4. pa tudi lepo! Nuditeta nožic in rokic ni nesramežljiva; nesramežljivo pa se mi zdi, biti spodaj obut in obuta v nogavicah in čevljih, zgoraj pa kolena in celo nad kolena nositi, kazati vse belo, vse golo! Čudno pa se vidi, ako prihajajo zlasti dečki — pa že deklice tudi — s črnimi, umazanimi nogami, na katerih je prah in blato bržčas po več mesecev! Med stoterimi kontrolami, ki jih izvršuje šola, naj se ne prezre tudi ta: da prihaja deca k pouku z umitimi, čistimi, čednimi nogami! To je vsekakor tudi znatna plat vzgoje. Čiste noge, čiste roke (nohte!), čisto — srce!

6. Vzgoja! Plemeniti vpliv na otroka, da zna in more vedno bolj obvladati v sebi huda nagnenja, pa razviti vse dobre zmožnosti do neke popolnosti značaja. Tu je treba — sankcije za moralna načela: »da« in »ne«! Tu je treba **nagibov**: zakaj tako? **namenov**: čemu tako?

To vemo vsi, to ve ves svet! Toda?! V izbiri nagibov in namenov gremo narazen! Moderna šola, ki se hoče emancipirati od vpliva vere in Cerkve, moj Bog, kako se lovi, kako tava in bega! Na kako siromašen način utemeljuje svoja pravila življenjske morale, pravce dejanja in nehanja! Zgodovina človeštva sploh in krščanstva posebej pa spričuje, kako izborne značaje kleše iz mladih bitij ozir — **na Boga!** Zavoljo Boga! S pomočjo božjo! Bogu v čast in veselje! Tu izvira idealizem, heroizem! Tu zori značajnost in človečanska popolnost. Kako krasen narod raste tam, kjer ga vzgaja Bog. Deloma po svojih namestnikih: starših, učiteljih, duhovnikih! Deloma pa — direktno naravnost Sam! Treba je z Njim ostati v stiku, treba ga imeti doma — v srcu! To bodo fantje, to mladenke, da jih bosta vesela Triglav in Pohor! To bodo stebri narodovega kremenitega vekovitega obstanka! Vzgoja brez Boga je naroda — umor.

Vzgoja otroka v osebnost!

Dr. Fr. Jerè.

(Konec.)

Zdaj pa se ozrimo na to, kar pospešuje razvoj plemenitega značaja!

1. V družini sta nežna milina materina in močna, trda oblika očetova združeni v enoto. Vzgoja uspeva le, ako je ta spojitev ubrana. Vidimo namreč, da je moževa moč pomanjkljiva brez ženine rahločutnosti, ki dobro in lepo že naprej slutí. Vsa njegova ponosna krepkost in doslednost ne velja veliko brez duha samozataje in požrtvovalnosti, ki je lasten ženi.

Njegova najplemenitejša moč se uveljavlja v tem, kar imenujemo viteštvo. To pa je svojem bistvu spojitev moči in nežnosti, moške odločnosti in ženske ljubezni. Ta viteška uslužnost do nežnih slabotnih bitij daje možu oporo tudi v poslušnosti do nežnih življenjskih sil, ki ga nehote podreja nežnim zahtevam rahločutne vesti. Ako naj bo zakonska ljubezen srečna, mora zoreti v notranjo prvotno čistost, katere pa ni brez s a m o z a t a j e - v a n j a. Človek se mora zavedati, da je z a t a j e v a n j e s a m e g a s e b e s v e t o v n i z a k o n i n d a j e p r a v a l j u b e z e n v t e m, d a d o b r o h o č e m o i n i z v r š u j e m o. Ako naj s sveta izgine sovraštvo in zavlada na njem pravi mir, mora v svojem kraljestvu, v družini, postaviti na mesto stroge pravice ljubezen ter njo upoštevati kot vrhovni zakon. Zavedati se mora, da je na ljubljenem bitju le to njegovo, kar si je pridobil s plemenito nesebičnostjo. Pri tem usmiljenje nikakor ne slabi prave moške narave. Nasprotno; kakor ima mož z najbolj moško naravo največjo privlačno silo na ženo z najbolj žensko naravo, tako bo nežnost, ki potrebuje pomoči, imela zlasti za krepko moško naravo največjo mikavnost. Moč in ljubezen se ne smeta ločiti, kakor je v viteštvu prava možatost morala biti združena z duhom ženske usmiljenosti. In zares, ne le za praznike našega življenja, ampak zlasti za težke delavnike je treba medsebojne naklonjenosti in pomoči. Naš namen na svetu vsekakor ni, da bi živeli zase. Kakor je svet celota, tako tvorijo tudi ljudje veliko družino. Kdor tega ne upošteva in misli, da se sme od drugih ločiti in živeti samoljubnim namenom, bo prej ali slej za to kaznovan, kajti njegovi življenjski viri bodo usahnili. Vzgoja bo uspevala, ako je spojitev sil v družini ubrana.

2. Dalje se mora vzgoja ravnati po biološkem zakonu, ki je v naravi splošen in se glasi: Nežni mik vzbujajo, močnejši pospešujejo, močni ovirajo, premočni uničujejo. Seveda je pojem »nežen«, »močan« relativen, odvisen od posameznih bitij. Kar je za tega otroka nežen mik, je večkrat za drugega močan, za tretjega pa sploh nikak. Mik naj bo torej vedno tak, da k delovanju priganja. Oviranje in zatiranje manj dobrih lastnosti je le negativna stran vzgoje, ni namen, ampak le sredstvo do namena, ki je zburjanje in pospeševanje dobrih lastnosti. Za tem biološkim zakonom se mora vzgojitelj skrivati, ako hoče doseči svoj namen. Otrok se skuša izogniti vsakemu vplivu, ki ni v soglasju s tem zakonom. Pri tem naj velja pravilo: B o d i m i r e n, v z g o - j i t e l j, i n m i r b o o k r o g t e b e. Miru pa otrok potrebuje, da se more pravilno razvijati.

3. Tudi otrokove igre ne smemo motiti. V njej vidimo prvi poskus otroške duše, samostojno se udejestvovati; tega pa se človek nikdar ne nauči prezgodaj; saj je vzgoja k samostojnosti glavni pogoj, da človek zmaguje težavne naloge svojega življenja. Otrok čuti odpor proti onim, ki motijo njegovo igro, je potr in malodušen, ako odrasli nočejo umevati njegovega dela. Pričakuje, da se za njegovo delo zanimamo in se mu prilagodimo; le tako mu moremo pomagati.

4. Otrok kaže namreč tudi čudovito samostojnost, ki je posledica človekovega nagona po vladanju, ki naj se tako razvije, da bo kdaj gospodoval zemlji. Po naravnem čutu slutí, da je pot, po kateri se more razviti v osebnost, pot medsebojnega občevanja. Otrok in okolica sta organska celota, ki mora biti lepo ubrana in mora ves čas otrokove vzgoje taka ostati. Če se ta ubranost razruši, trpi otrok in okolica. Zakoni za tako ubrano vzgojo niso povzeti toliko iz knjig kakor iz narave. Da se pa iz narave najdejo, je treba duha, potrpežljivosti, vztrajnosti. Težavno je tudi tam, kjer sodeluje človekova svoboda. Pa otrok je po naravi voljan. Če z njim ravnamo naravno, kakor zahteva človeški razum, najdemo pot do njegove notranjosti, do točke, kjer se začne razvoj plemenitega človeka. Ta razvoj mora biti sam življenje — doživetje; mora biti delo, ki druží otroka z vzgojiteljem in večkrat napravi učitelja za učenca in učenca za učitelja. V tem se uresničujejo besede: Bodite kakor otroci! V tem ponižnem sodelovanju vzgojiteljev, v medsebojnem prilagojevanju, pride otrok na pot poslušnosti, t. j. delavne vneme za večne vzore. Poslušnost ni slepo priznavanje oblasti močnejšega, ampak zavestno spoznanje, da je avtoriteta potrebna, kakor je potrebno božje vodstvo v vesoljstvu. Naše vzgojno delo mora z visokega stališča samega zapovedovanja in slušanja, s stališča diktature, ki je v vsaki obliki mislečega človeka nedostojno, stopiti na pot ponižnega sodelovanja in prave poslušnosti, po kateri je hodil veliki vzgojitelj Jezus Kristus. To pot skupnega dela kaže zakon požrtvovalne ljubezni, ki se glasi: Eden za drugim, eden z drugim, eden za drugega in s tem za Boga in zase, za časnost in večnost. Tako delo je včasih za vzgojitelja in gojenca neprijetno, neprijetno pa samo trenutno, kakor vsaka vaja v umetnosti; toda za prihodnost napravi življenje prijetno, vodi po trnjevi poti do livad, kjer cveto ljubezen, vdanost, hvaležnost in zaupanje. Zaupanje pa je trojno: zaupanje v vzgojitelja, zaupanje v Boga, ki ga gojenec spoznava v vzgojitelju in po vzgojitelju, in zaupanje v samega sebe, v katerem čuti vzgojiteljevo in božjo moč. Ko se pa zaveda lastne moči, dalje moči prijatelja, ki ga vodi in mu pomaga, ter moči božje, ki se v njem z milostmi obnavlja in množi, nastane v njem čut samozavesti in odgovornosti, ki sta temelja vsakega pravega življenja. In ako človek pozneje s tem trojnim zaupanjem hodi ob delavnikih na delo, ob nedeljah in praznikih pa žari od blažene misli na Boga, je zanj dobro: duševno je zdrav in sposoben za naloge, ki mu jih je namenila božja previdnost.

5. Kaj pa, če otrok ni voljan? Iz otrokovega nagona po samostojnosti, po lastnem delovanju, izvira njegova samozavest, ki se od najzgodnejših dni skuša uveljaviti in se upira pouku in povelju vzgojiteljev. Kdor pazi na te gibe, ki izvirajo iz nasprotnega stališča do okolice, si bo polagoma pridobil tanek čut, ki kmalu spozna, da se otrok čuti v nasprotju z okolico in se skuša razviti v nasprotju z njo. Takemu tudi

ne bo težko, vse tako zvane otroške napake izvajati iz tega pogosto ponesrečenega sovražnega stališča do okolice, jih umevati, odpuščati in popravljati. Upornost, jeza, nevoščljivost, zgodnja dozorelost, pa tudi plahost in strahopetnost, nagnjenje do laži, sploh vsi gíbi, ki večkrat trajno motijo soglasje med otrokom in okolico, so ostrejši izrazi tega sovražnega stališča otrokovega do okolice. To otrokovo čisto naravno nasprotstvo do okolice se da ublažiti z ljubeznijo. Dajmo, da doma in v šoli nad vsem sije solnce ljubezni, in otroška srca bodo dovzetna za vse, kar se vname v tem ognju. Otrokova želja po tem, da se uveljavlja, naj pa se izživi v veselju nad prihodnostjo, v spoštovanju in ljubeznivem vodstvu. Pomislimo, da moremo vse te gíbe otroške duše prav lahko najti tudi pri odraslih, kakor da je življenje le nadaljevanje otroške dobe. Zato je tudi delo dobre šole neminljiva in zanesljiva bramba zoper nevarnosti življenja. Kdo bi take obrambe otrokom ne privoščil zlasti v dobi, ko tako potrebujemo plemenitih značajev?

Vzgojna vrednost fizike.

Miležon.

Človek brez elementarne prirodoslovne izobrazbe je tujec na tem svetu, je tujec v sodobni kulturi. Karkoli sreča v prirodi ali v tehniki, vse mu je tuje, nerazumljivo — on ima oči in ušesa, pa ne vidi in ne sliši.

Spomnimo se le najrazličnejšega orodja, ki ga rabimo v vsakdanjem življenju, parnih in električnih strojev, mlinov, sesaljk, železnice, telegrafa, telefona, strelovoda, fotografije, daljnogledov, očal itd. — pa moramo brez vsakega premišljanja priznati fiziki ogromno, neprecenljivo vrednost.

Trojna je prav za prav vrednost fizikalnega pouka v šoli: čisto materialna (gmotna), formalno izobraževalna in vzgojna. O prvih dveh je danes v dobi same tehnike odvečno govoriti. Oglejmo si samo tretjo, t. j. razmislimo, ali ne navaja fizika človeka na materializem, kakor to trdijo nekateri.

Zgodovina nas uči, da so se že najstarejši narodi z neko bojznijo čudili prirodi in njenim pojavom. Prirodne sile so personificirali, posamezne te sile so pripisovali kot karakteristične lastnosti bogovom. Skratka: oboževali so prirodo. A kaj nas danes uči fizika? Ona nas uči, da so v prirodi zakoni, po katerih se ravna vsi pojavi, in da je med delujočimi silami in njih učinki stalna vez, ki je in ostane vedno ista. In mi, poznavajoči te zakone, moremo kadarkoli imitirati in uporabljati najveličastnejše prirodne pojave. Dočim so se stari narodi klanjali prirodi, nas danes prirodoslovne znanosti silijo, da se klanjamo Onemu, ki je vse te zakone postavil.

Kakšen red vlada v prirodi in v kakšni harmoniji so prirodni zakoni, se najbolje vidi, ako pomislimo posledice, ki bi nastale, če bi n. pr. samo en zakon ne držal oziroma bi ga ne bilo. Brez kohezije ne bi bilo teles, vse bi razpadlo v molekule. Če ne bi držal Arhimedov zakon, bi ne bilo plovbe in tudi ne plavanja. Če bi ne bilo sile teže ali če bi se zemlja malo hitreje vrtela okrog svoje osi, vse bi odletelo ž nje. Če bi bil led težji od vode, tedaj bi vse reke in morja zamrznila do dna, nastala bi večna zima, smrt za vse.

Sila gravitacije nam je često naravnost v breme. Radi nje nam tolikokrat kaj pade iz rok in se ubije, radi nje se mučimo, kadar nosimo in dvigamo ali kadar hodimo navkreber. In koliko ljudi se je radi te sile že ponesrečilo in celo ubilo; koliko rudarjev je že zemlja zasula radi te — rekli bi — nesrečne, zle sile. Toda pomislimo za trenutek, da ni te sile. Res je, ne bi se moglo potem dogoditi tega, kar smo pravkar naštel, ali vendar, mesto par, bi poginili vsi. Kamen, ki bi ga vrgli, se ne bi vrnil nikdar več na zemljo. Pa ne samo kamen, tudi mi bi odleteli z zemlje radi centrifugalne sile in z nami vred vsa zemeljska atmosfera. V trenutku bi postala zemlja mrtva. Toda mi vemo, da ni tako, da nas mati zemlja drži z uprav materinsko ljubeznijo pri sebi. Večkrat nas sicer kaznuje za našo neopreznost, pa nas obenem čuva od večje nesreče.

Očividno je torej zakon gravitacije postavljen tu z nekim gotovim ciljem, v gotovo svrhu. Postaviti ga je moglo le nekaj, kar ni materialno, neko duševno bitje, kateremu je pripisovati brezkončno modrost in blagohotnost, ko je s tako enostavnim sredstvom, s silo gravitacije, doseglo harmonijo in red v vsem vesoljstvu.

Kako krasen je pogled na igranje morskih valov, a še koliko lepši bi bil prizor, ko bi človek mogel pogledati na one brze, najrazličnejše, v pravilni nepravilnosti razširjajoče se valove nepreglednega zračnega morja, ki so na prvi pogled zelo komplicirani, pa so vendar tako enostavni, da se dajo ne samo premotriti, temveč celo preračunati. In to enostavno valovanje, gibanje mrtve materije je zvok, to nevidno gibanje je objekt našega sluha!

Tako bi mogli premisliti vse pojave v prirodi, prelistati vso fiziko — in vsak prirodni pojav, vsaka stran fizike bi nas vodila k istemu cilju. Odkod vse to? Ko človek spozna ta divni red, ko vidi vsepovsod samo smotrenost, ali more potem še vse to pripisovati golemu slučaju?!

Samo oni, ki ne zna čitati knjige prirode ali ki je noče pravilno čitati, samo ta more reči, da fizika dovaja človeka do materializma. Po njegovem bi morali biti Newton, največji med največjimi fizičarji, ali Kopernik, Kepler itd. najhujši materialisti in brezbožniki, toda mi vemo o njih baš nasprotno. Z učenjem fizike se v človeku pojača smisel in želja za spoznavanje resnice. Kdor proučava prirodne zakone, ta se mora diviti redu in skladu, ki vlada v prirodi, ter doslednosti in stalnosti zakonov, po katerih se ravnaajo vsi pojavi. Skrbel bo, da bo v tem oziru posnemal prirodo, da bo tudi v svojem življenju delal dosledno po postav-

ljenih pravilih in načelih. Zgodovina fizike mu bo pokazala značajev, ki so vse svoje življenje z vsemi silami posvetili iskanju resnice. In motreč vse dosedanje delo in njege uspehe — bo li postal ali ostal sluga materije?!

Tako fizika vzgaja človeka za gospodarja tega sveta, ona bogati njegov razum, a srce mu polni z najplemenitejšo vsebino — živeč v prirodi se bo spominjal Stvarnika in s sv. pismom vzklikal: »Omnia in numero et mensura et pondere disposuisti!«

Učiteljevo izvenšolsko delovanje.

Stanko Tavželj.

Moderna doba stremi za napredkom do vsestranske popolnosti. Ravno to dejstvo sili osnovno-šolskega učitelja, da se v najvišji meri zaveda smotra svojega poklica — izobraziti narod do tako visoke potence inteligentnosti, da bo zmožen vsak posameznik samostojno zastopati svoje socialno stališče.

Življenje samo pa nam jasno kaže, da v tej kratki dobi, v kateri ima učitelj svoje otroke pred seboj v šolskih klopeh, ne more zadostno ustreči temu smotru svojega poklica. Zato čujemo danes od mnogih prosvetnih činiteljev in tudi iz mas vseh vrst energičen klic — učitelj, deluj tudi izvenšolsko!

Mnogo učiteljev se je že odzvalo tej zahtevi, in sicer delujejo na različnih poljih izobraževanja narodovih mas — vsak po svojem prepričanju. Nekateri so mnenja, da moramo dati našemu narodu najprej zdravja in zato goje posebno telovadbo. Prav imajo, saj so že Latinci trdili, da more le v zdravem telesu bivati zdrava duša, z rečenico: *Mens sana in corpore sano*. Mnogo jih izobražuje narod s tem, da ustanavljajo čitalnice, izobraževalna društva itd. itd., kjer prirejajo v enakomernih časovnih razdobjih različna predavanja in dramske prireditve. To je eno najlepših in najboljših izobraževalnih sredstev, kajti tu lahko posebno s predavanji vplivamo v vseh možgih fazah na narod.

Izpregovorimo nekoliko več o predavanjih! Kaj vse lahko predavamo ljudstvu, da mu bomo čim bolj koristili? Brez dvoma je naše ljudstvo najbolj potrebno predavanj socialno-higienske vsebine! Sam sem se nešteto krat na lastne oči prepričal, kako površne in celo odločno nasprotujoče pojme ima naše ljudstvo o tej stvari. Še vedno so med ljudstvom najvplivnejši zdravniki kake stare babice ali celo konjederke, ki z umazanimi pajčevinami zdravijo globoko zevajoče nevarne rane ali kužnega bolnika skrivajo pred javnostjo in ga po svoje zdravijo z raznimi zagovori, blagoslovljeno vodo, blagoslovljeno soljo, s petdeset let staro slanino, z dimom žganih ježevih bodic, s tavžentrožami itd. itd. ter mu s tem krajšajo življenje, sebe pa postavljujejo v nevarnost.

Posebno velika nevarnost pri nastopu kužnih bolezni je, če nastopijo v epidemijah. Takrat se zavedaj učitelj svoje velike socialne misije,

da nastopiš z vsem svojim vplivom in z vsemi silami, ki jih vsebuje tvoja podjetnost pri delu za narod! Vendar pa navadne kužne bolezni niso tako strašne, kakor se nam zde, kajti bolnik ali sam kmalu umrje, ali pa ozdravi in tako tedaj ni več nevaren okolici. Tudi ni navadno človek, ki je tako bolezen prestal, inteligentno nič manj vreden kot je bil pred boleznijo.

Od kužnih bolezni najstrašnejše so brez dvoma tuberkuloza in spolne bolezni. Vendar so spolne bolezni še hujše kot je tuberkuloza, kajti tuberkulozen človek kmalu umrje in ohrani navadno do smrti vso inteligenčno silo, dočim traja bolehanje spolno bolnih do dvajset let, v katerih bolnik inteligenčno rapidno peša in umrje navadno kot idiot. Poleg tega pa še premislite, kako nevaren ud človeške družbe je v vsej tej dolgi dobi, ko na ta ali oni način okuži posamezne iz svoje okolice, ki jih potem čaka ista usoda in ki so zopet prav tako nevarni svoji okolici.

Čas je že, da se naša inteligenca otrese krivih janzenističnih nazorov napačne sramežljivosti in da zanese razmotrivanje zdravstvenih vprašanj te vrste med najširše mase narodove! Vprašanje spolnih bolezni postaja od dne do dne resnejše, posebno odkar smo zvezani z bratskim jugom, za katerega so postale že tipične.

S to boleznijo nekoliko v zvezi je še neka druga rak-rana našega sicer zdravega narodnega telesa, ki mu več škoduje kot sedem lačnih let skupaj — pijančevanje. Priznati moramo, da je ravno pijančevanje med Slovenci razširjeno v tako strašnih dimenzijah, da je postalo za nas že tipično. Pijančevanje je vzrok sirovosti, duševne degeneracije, gospodarskega propadanja in, kakor sem prej mimogrede omenil, tudi spolnim boleznim, kajti trezen človek si bo gotovo vse mogoče in zelo verjetne posledice prej dobro premislil, preden bo šel utešiti strast pohotnosti k brezstidni prostitutki.

Z malo besedami smo karakterizirali velik del grozot, ki jih povzroča uživanje alkohola — pijančevanje. Od vsakega učitelja bo že njegova vest zahtevala, da z vsemi silami nastopi proti uživanju vsakih alkoholnih pijač, ker v tem oziru imaš povsod in v vsakem času dovolj (žalibog preveč) prilike nastopiti. Izvrševal boš pa tudi najuspešnejše delo, kajti če se ti bo kje posrečilo uničiti pijančevanje, boš tam vrnil narodu zdravje, rodbinam srečo, kraju blagostanje in si pridobil ljubezen in spoštovanje ljudstva.

Toda kaj pomagajo lepe besede, ko pa vzgledi vlečejo, besede pa le mikajo. Žalibog do dobimo le prepogostokrat, če vprašamo, kakšen je vaš učitelj, odgovore, kakor n. pr.: »Vse bi še bilo, ko bi le...«, in preprosti kmet ti napravi z roko elegantno gesto, ki jo spremlja z glasnim: luk, luk, luk...! Zato bi svetoval vsakemu učitelju, da si nalepi na platnice ročnega kataloga listek z napisom: »Eksempla trahunt«, ker ta ga bo odvrnil od mnogih dejanj, ki bi jih otrokom ali ljudstvu v spodtiko (da ne rečem pohujšanje) storil. Sploh bi bilo najbolje, da bi bil vsak, kdor je učitelj, obenem tudi abstinent.

Če si dober ekonom, boš lahko veliko koristil svojemu ljudstvu v ekonomskem oziru. Ustanavljalj gospodarske zadruge vseh panog in sicer

po interesu kraja. V podrobnosti se ne bom spuščal, ker boš znal najbolje sam presoditi, česa naj se lotiš. Pripominjam le še, da se pred ustanovitvijo gospod. zadruga prej posvetuj pri strokovnjakih kake združne zveze.

Ako si pa hočeš posebno pridobiti ljubezen ljudstva, pa mu ne pomagaj samo s svetom, ampak tudi z delom svojih rok. Ne veš, koliko je vredno kmetu žlahtno drevo, ki si mu ga ti cepil ali celo podaril. Vsakemu znancu in prijatelju ga bo pokazal: »Vidiš, to je učiteljeva črešnja (jablana, hruška, sliva, breskev, marelica itd.); najprej zori in najžlahtnejši sad ima«. Da je to res, sem videl na svojem pokojnem očetu, ki je bil tudi učitelj, kateri se je od vsakega kraja, kjer je služboval, ločil s solzo v očeh, daleč spremljan od ljubečega ljudstva.

Sploh si pa prisvoji lepo lastnost, čeravno v teh nevzdržnih razmerah težko izhajaš, da za svoje delo ne boš nikdar terjal plačila, posebno pa v denarju ne. Najlepše plačilo naj ti bo ljubezen in udanost ljudstva; sicer je pa naš narod že po naravi tako dober, da ti bo vsako dobroto poplačal gotovo v večji meri, kot si jo pa ti sam cenil.

V čast ti bo in tvojemu vrtu, če boš vzgajal tudi vsakovrstne cvetice. Že ljubezen do estetike in estetična naobrazba sama te morata navajati k temu. Resnici na ljubo povedano boš z veseljem obdeloval šolski vrt že iz ljubezni do sebe, kajti vrt je stvar, na kateri vsakdo opazi tvoje delo, dočim ti navadno še tako vestnega dela v šolski sobi ne bodo radi priznavali. Samo ob sebi umevno zakaj, kajti dela, ki ga ne vidiš, ne moreš oceniti in ga zato tudi ne spoštuješ, kakor to delo samo zasluži.

Vendar pa svojega vrta ne zaklepaj in ne obdajaj s kitajskim zidom, ampak stoj v vseh njegovih delih z odprtimi radodarnimi rokami. Možem daj mladih, že cepljenih dreves, fantom divjakov, gospodinjam različne zelenjadi in dišav, dekletom lepih cvetic, malim otročičkom pa jagod in sadja. Seveda pa ni treba ljudem naročati, naj pridejo z vozmi po darove!

V področje takega nadstrankarskega kulturnega delovanja spada gotovo tudi petje, oziroma glasba sploh. Pravilno pojmovana glasba dvigne vsakega človeka iz nivoja vsakdanjega, kruhoborskega življenja v atmosfere idealnosti. Slovenec ima pa ljubezen do glasbe že v krvi in mnogokrat tudi pesem pravilneje pojmuje kot marsikateri inteligent (posebno narodne pesmi — nekateri seveda, vsi ne!).

Ko zahtevamo, da se mora učitelj udejstvovati na glasbenem polju, nas nekako dirne vprašanje, ali naj bo učitelj organist ali ne. Na to vprašanje si upam takoj odločno odgovoriti z ne! Zakaj? Ker imamo v Sloveniji veliko število absolventov orglarske šole, torej poklicnih organistov, bi bil socialen greh takemu človeku odjesti njegov kruh, ki bi bil tebi le kot postranski zaslužek. Izjema bi bila v tem slučaju, da bi na kakšno faro ne mogli dobiti poklicnega organista, recimo vsled gmotnih težkoč, ali če bi bilo kje cerkveno petje v takšni mizeriji, da bi naravnost motilo namen in obredni pomen službe božje. Toda tudi v tem slučaju sprejmi to službo le pod pogojem, da si preskrbe kakor hitro mogoče drugega poklicnega organista.

(Dalje.)

Knjige Slovenske šolske Matice za l. 1924.

1. Posebno ukoslovje zgodovinskega pouka na osnovnih šolah. Za učiteljska priredil Fr. Fink. — Vsebina: I. Zgodovinski pregled; II. Važnost zgodovinskega pouka v osnovni šoli; III. Učna tvarina; IV. Izbor snovi; V. Metode zgodovinskega pouka; VI. Obravnava zgodovinskega učiva, A. Vobče, B. Učne stopnje, 1. Priprava, 2. Predavanje, 3. Uglabljanje, 4. Podatek, 5. Uporaba; VIII. Učila za zgodovinski pouk, 1. Zgodovinske čitanke in druge zgodovinske učne knjige, 2. Predmeti kot zgodovinska nazorila, 3. Zgodovinske slike, 4. Kreda v službi nazornosti zgodovinskega pouka, 5. Uporaba zemljevidov, 6. Šolarske knjižnice; VIII. Učne slike, A. Za nižjo stopnjo; Priponka o ustanovitvi »Žičkega samostana«, B. za višjo stopnjo; 1. Samo, kralj slovenski, 2. Iznajdba smodnika. — Pri poglavju o izboru snovi pripominja pisatelj: »Vestnemu učitelju ne bo nikdar zadostovalo samo eno delo, temveč zbiral bo snov iz raznih del in jo postavil tako kakor mu najbolj prija. V tem se pokaže učitelj-umetnik!« Glede kulturne zgodovine pa pravi (na strani 16): »Kulturna zgodovina ljudstva se mora upoštevati v najvišji meri. V šolah so dolgo časa obravnavali zgodovino samo kot zgodovino raznih močnikov, na kulturno zgodovino ljudstva so skoro pozabili. Učencem se je sicer pripovedovalo, kako so živeli in kaj so učinili razni velmožje, ne pa tudi, v koliko se je povzdignila prosveta in kako je napredovalo ljudstvo, ki mu pripadajo i učenci. Po pouku v kulturni zgodovini šele jamejo učenci umevati sedanje državne in družabne razmere, spoznavajo njih nastanek, se zavedajo, kje se je pokazal napredek in v kakšni obliki. Tako poda šola učencem znanje, ki ga lahko pozneje uporabljajo v življenju.«

2. O človeškem razumu. Spisal John Locke; poslovenil Fr. A. Jerovšek, šol. svetnik in gimn. profesor v Mariboru. John Lockeja slavi ves svet kot prvovrstnega modroslovca. Delo je iz l. 1690. Prevajalec sklepa uvod z besedami: »Po zgodovini priznane vrline Lockeovega pisateljevanja pač upravičujejo prestavo njegovega glavnega dela. Posebno v sedanjih dobi brezumnega materializma utegne knjiga marsikomu pokazati, da so vendar še druge strani človeškega življenja, ki marsikomu branijo plesati okoli zlatega teleta, tudi če bi mogel. Čas je, da se predramimo iz povojne omrtvelosti in iznova napolimo po stezi, ki edina vodi do nesmrtnih vzorov.« Sicer pa govori spis »O človeškem razumu« med drugim mnogo o

prirojenih načelih, o predstavah, o percepciji ali zaznavanju, o ohranjanju, o razločevanju duha, o številu, o neskončnosti, o modih mišljenja, o modih ugodja in neugodja, o moči, o sestavljenih predstavah, o relacijah, o istosti in različnosti, o skladnih in neskladnih predstavah, o resničnih in neresničnih predstavah in o združenju predstav. — Tretja knjiga »Pedagoški zbornik« je za to leto izostala. F. Lužar.

Princip in teorija bančnega knjigovodstva. Te dni je izšla nova učna knjiga F. Siča pod naslovom »Princip in teorija bančnega knjigovodstva«, katero je založila knjigarna Ig. Kleinmayr & Fed. Bamberg, družba z o. z. Knjiga je namenjena v prvi vrsti slušateljem trg. akademije in dijakom trgovske šole; po svoji vsebini pa je zelo prikladna za bančne uradnike, zlasti mlajše, t. j. one, ki se pripravljajo za bančni izpit, a jim specialno delo ne nudi splošnega pregleda. Knjiga obravnava metodično vse bančne posle v njihovih principih s posebnim poudarkom na organizacijo modernih bank. Bilanci, fuziji in fuzijam akcijskih družb so posvečena posebna poglavja. Dobro bo služila tudi trgovcem in tvrdkam, ki imajo posla z bančnimi zavodi, in samoukom. Knjiga je po svojih razlagah sicer kratka, a vendar jedrnata. Založba Ig. Kleinmayr & Bamberg si je prizadejala, da nastavi zmerno ceno. 34 Din je z ozirom na kompliciran stavek in vrednost knjige jako nizka cena.

Dr. Valjavec Italijansko-slovenski slovar, nad 40.000 besed z bogato frazeologijo in kratkim imenikom krstnih in zemljepisnih imen. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Cena vezanemu izvodu 70 Din. — Slovar, ki sta ga obe narodnosti zelo občutno pogrešali, se zopet dobi v neizpremenjenem natisu. Ta slovar zadošča ne samo za vsakdanjo rabo v zasebnem in javnem življenju, posebno v trgovini, obrti itd., temveč navaja tudi vse besede literarnega zaklada tako, da bo izvrstno služil ne samo v praktičnem življenju, temveč tudi v šolah in ljubiteljem slovstva. Kljub svoji obširnosti ima slovar, ki obsega več kot 40.000 besed in najbolj porabne fraze, zelo priročno žepno obliko. Pri vseh besedah so zaznamovane tudi nepravilnosti, naglas, pri samostalnikih, spol itd. Slovar, ki obsega tako izredno bogat besedni zaklad in je tudi v podrobnosti tako skrbno obdelan, bo vsestransko ustrežal.

Slovensko - italijanski slovar. Sestavil dr. Josip Valjavec. Vežan v platno 70 Din, navadno vežan 65 Din.

Italijansko - slovenski slovar. Sestavil dr. Josip Valjavec. Vežan v platno 70 Din.

Francosko - slovenski slovar. Sestavil dr. Janko Pretnar. Večan v platno 70 Din. Vsi navedeni slovarji se dobe v Jugoslovanski knjigarni v Ljubljani.

Človek potrebuje razvedrila, a to bodi plemenito. Naj ga ne išče v omotici opojne pijače, v zadulhi pivski sobi, marveč v poštini zabavi, lepem čitavu in stvarstvu božjem. K temu navaja mladino občje priljubljeni list »Mladi junak«, ki ne bi smel manjkati v nobeni slovenski družini, ki ima skrbnega očeta in dobro mamic!

Protialkoholna pravljica igrana v treh dejanjih »Palček Potep« je dotiskana in se dobi za ceno 5 Din pri »Sveti vojski« S tem bo šolam in društvom zelo ustrezno. Knjižica je tiskana v omejeni nakladi, zato jo hitro naročite, ker jo kasneje ne bo mogoče več dobiti.

Igre. Razen iger: »Pijavka«, »Rešitelj«, »Dekla božja«, »Žrtev alkohola«, »Palček Potep« priporočamo iz »Svete vojske« tudi četverogovor zdržnika, pivca, pijanca in njegove žene: »Ali vino ali vodo?« (Ant. Medved). Več o tem pokretu glej v »Prerodu«, listu za treznost in zdravje.

Zadnja na grmadi. Zgodovinska povest. Spisal Fr. Jaklič. Založila Družba sv. Mohorja na Prevaljah, 1925. Mohorjeve knjižnice 6. zvezek. Cena za ude Družbe sv. Mohorja broš. 18 Din, vez. 26 Din, za neude broš 24 Din, vez. 34.70 Din. — »Napisal sem povest, ki se je vršila na ribniških tleh, ko se je pisalo 1701. po rojstvu našega Gospoda.« Tako nam pisatelj v uvodu začne razodevati čas, kraj in socialne razmere dobe, v kateri se je vršila tista prežalostna — hvala Bogu zadnja — zgodba nedolžne žene Krzničevke, ki jo je pritirala ljudska zloba in nevednost kot čarovnico pred sodišče, to pa, prav tako uverjeno v svojem pravu, jo gnalo na morišče — na klado in grmado. Jaklič je obdelal zgodovinsko snov, ki je v našem slovstvu že dolgo vabila pisatelje, pa so se je izogibali tako srečno, da utegne biti to pač ena izmed najboljših naših ljudskih povesti. Ker jo je prinašala »Mladika«, je njena prežalostna grozna vsebina že znana čitateljem »Mladike«. Toda povest naj gre kot knjižica vsepovsod in smo uverjeni, da pojde. Knjižica obsega 268 strani in je zelo poceni.

Kraljičina za mrtvim srcem. Pravljica igrana. Spisal Rudolf Pečjak. To delo je imelo nepričakovano velik uspeh v Trzinu in v Kranju. Delo je globoko, zajemljivo in jako posrečeno, vzorljivo na vsakem odru, spisano za odrasle osebe; izide v kratkem v založbi mladinskega odra »Vesna« v Trzinu.

Čitanka za slepe. Početnica. Sestavil Josip Kobal, izprašani učitelj za slepe v Ljubljani. Čitanka je odobrilo ministrstvo prosvete z odlokom z dne 22. avgusta 1924, O. N. br. 40.492, kot učno knjižico. To je prvo delo v slovenski slepčevski literaturi za poučevanje slepih otrok in sestavljeno

po najmodernejših načelih, ki jih je znanstveno utemeljil znameniti psiholog Karel Bürklen, ravnatelj zavoda za slepe v Purkersdorfu pri Dunaju. Kdor se zanima za knjižico, si jo lahko ogleda v izložbi knjigarne Učiteljske tiskarne v Ljubljani. Čitanka se ne prodaja. Pisatelj je pripravil za tisk tudi čitanke za vseh 8 šolskih let.

Braillev točkopis. Veliki župan ljubljanske oblasti je z odlokom z dne 27. februarja 1925, P. br. 1779, odobril učilo »Braillev točkopis«, ki se sme uporabljati pri pouku slepih. Povod prireditve in razmnožitve točkopisa je bilo pogosto povpraševanje od strani učiteljstva po točkopisu, dalje berlinski sestavek »V zavodu za slepe« v čitanki za 6., 7. in 8. šolsko leto in pa dejstvo, da omenjata sestavitelja pomožne knjižice »Zemljepis Jugoslavije, Slovenija« pri izletu v Kočevje tudi šola za slepe. Vsaka šola v Sloveniji prejme po en izvod tega učila brezplačno. Da je bilo to mogoče, gre zahvala Učiteljski tiskarni in pa Društvu bančnih zavodov za Slovenijo, ki sta vtilarala primerne zneske za natis moje Početnice za slepe. Preostanek sem porabil za natis in razmnožitev učila. Ob tej priliki prosim, da bi se vsaka šola ob prejemu ali uporabi učila pri pouku spomnila naših slepcev. Priporočil bi zbirko za nabavo primerne tiskarskega stroja. Denar naj bi se nalagal v ljubljanski kreditni banki kot »Zbirka za nabavo Hinzejevega tiskarskega stroja za tisk točkopisa«. Tiskali bi s strojem prepotrebne učne knjižice za slepe. Poleg tega bi nudili našim slepcem vsa naša najboljša literarna dela v vezani in nevezani obliki ter s tem odvrnili slepce od drugorodnega čtiva, ki z ozirom na naš nacionalni pokret ni vselej najboljši.

Perotinarstvo. Sestavil A. Slivnik, bivši srbski drž. veterinar niškega okrožja in bivši kurator mestne klavnice ljubljanske. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. 1925. Spis obsega temeljne pogoje uspešne kurje reje, životopis kokoši, najvažnejše kokošje pasme, postanek in razvitek jajca, valitev, kurjo stajo, drugo domačo perotnino, opis kurjih bolezni i. dr. Pisatelj je črpal iz vseh virov, ki so mu bili na razpolago; premotril številne knjižice, brošure in časopise o perotinarstvu. V uvodu omenja neznosne posledice dolgoletne moritve, ki so zadale gospodarstvu skeleče rane. Oprijeti se je umnega gospodarstva in razumnega gospodinjstva, da se z domačim delom in domačimi pridelki pokrije čim več potrebščin. V knjižici je mnogo poučnih slik, ter jo krasijo lepa zunanost. Knjižico priporočamo vsakemu, ki ima količkaj prilike, da goji perotnino. Cena broš. 44, vez. 56 Din.

Tudi majhen čebelar

bi lahko imel veliko medu, ako bi bral Žnideršičevo knjižico »Naš panj«, ki se dobi pri M. Humeku v Ljubljani za 42 Din.

Društvena in stanovska kronika

Okrog 1100. Za Veliko noč je odpeljal poseben vlak bavarske katoliške učiteljice na sveto leto v Rim. Izposlovali so jim tudi posebno avdienco pri papežu Piju XI. Ko stopi sveti oče v dvorano in zagleda to častno družbo, ga prevzame začudenje in obstoji. Najbližje stoječe učiteljice so ujele pogovor, ki se je razvil med papežem in med enim od kardinalov. Pij je zavzet zašepetnil: »Te vse, so li same nemške učiteljice?« — Kardinal: »Da, sveti oče, okrog 1100 jih je.« — Papež: »Aaah, kako lepo! In koliko šolskih otrok poučuje ena učiteljica?« — Kardinal: »Povprečno 50 do 60.« — Pij: »Tako — toliko? Če pomnožimo število učiteljic s številom učenk, dobimo zaključek, ki je naravnost poezija.« — Papež je nato veselo iznenaden pozdravil ves zbor učiteljstva. Nagovor je bil izredno prisrčen. Izpregovoril jim je pa tudi drugi dan med sveto mašo.

A. Č.

Tudi 240 učiteljev iz Nemčije je bilo sprejetih v posebni avdienci pri papežu. V nagovoru je sv. oče posebno naglašal veliko nalogo, ki je poverjena učitelju; in prav radi tega mu je učiteljstvo tako drago. Omenjal je tudi to, da je opravljal kot mlad duhovnik tudi sam učiteljsko službo in da je bil pozneje v Milanu v ozki zvezi s katoliškim učiteljskim društvom. Opozoril je končno in poudaril, da je Cerkev središče, srce in voditeljica v krščanskem vzgojstvu, in kako lahko tudi učitelj v zvezi s Cerkvijo deluje na korist družini in vsej domovini. — Dne 14. aprila je bilo sprejeto pri papežu Piju XI. številno zastopstvo francoskega katoliškega učiteljstva. — Dne 15. aprila je bilo v avdienci 150 švicarskih učiteljev iz Freiburga in okolišča. — Dne 21. aprila je kardinal Faulhaber predstavil sv. očetu 250 učiteljev z Bavarske.

A. Č.

Zborovanje podružnice Slomškove zveze za novomeški in črnomaljski okraj z dne 7. maja 1925 v Semiču. Navzočih 20 članov in 6 gostov. Po prihodu vlaka smo se zbrali v lepem semiškem Domu, kjer otvorili tov. načelnik majniško zborovanje, pozdravi vse

goste in člane, posebno še novodošlo članico Pavlo Knific, nakar prečita sledeči dnevni red: 1. Čitanje zapisnika. 2. Predavanje tov. Avg. Clementeja; »Vажnost prirodopisnega pouka«. 3. Predavanje tov. P. Akvina; »Pomen organizacije«. 4. Stanovske zadeve in slučajnosti. — Ad 1. Zapisnik se prečita in podpiše. — Ad 2. V poučnem referatu poudarja predavatelj, da naj mladina predvsem sama opazuje lepo naravo. V to svrhu pomagajo izleti, pri katerih navajamo otroke k opazovanju naravnih krasot, bogastva in koristi. Glavno in prvo učilo prirodopisnega pouka pa bodi šolski vrt, kjer učitelj sam neumorno dela z otroci, ter jim s tem privzgoji ljubezen do dela in s tem ljubezen do domače grude, da jo ne bodo zapuščali in bežali v tujino za »srečo opotečo«. Pri vsaki priliki naj učitelj pobija sirovost, ker zgodnji siroveži postanejo zločinci. Navajamo učence k varstvu narave, prehajamo od idealnega do praktičnega pouka, predvsem pa se sami zanimamo za prirodne krasote. — V debati se pripomni, da ravno pri prirodopisnem pouku uvidevamo in navajamo učence na mogočnost in previdnost božjo, ki je smoter vseh stvari. Materialistično naziranje, da se je tekom časa vse samoobsebi razvilo, je napačno, ker nas ne zadovolji. — Tov. načelnik se predavatelju iskreno zahvali in pripomni, da oni, ki privzgoji otroški duši ljubezen do večno lepe narave, naj bo prepričan, da je storil veliko. — Ad 3. V naslednjem referatu razpravlja predavatelj o pomenu organizacije, o njeni dobroti in dobri podlagi za šolo življenja. Navaja primere med človeško družbo in organizacijo, o skupnosti sil in o vplivnju na mišljenje drugih. Organizacija je socialna tvorba, ki stremi za skupnim smotrom, ona je kulturno vprašanje sedanjega časa, je potrebna in koristna, če je dobro zasnovana, če ima prava načela. — Razvije se živahna debata s pripomnjo, da še vse premalo razglabljam o važnosti in pomenu vsake kulturne organizacije. Ker pa je za preprosto ljudstvo tako malo organizacij, delujmo in pospešujmo vsaj one, ki že obstojajo. — Ad 4. Poslovili smo se od svojega vzornega in značajnega tov. načelnika, ker je prestavljen iz okraja, želeč mu srečo vsepovsod in skorajšnjo vrnitev. Določijo se prihodnje zborovanje in predavatelj, nakar tov. načelnik zaključi zborovanje. Po zborovanju smo si ogledali tamošnjo mlekarno in mlekarke izdelke ter se dobro razpoloženi vrnili iz lepe Belokrajine.

P. M. Š.

UČITELJSKA IMENOVANJA.

Nameščeni so: Za stalno učiteljico v Zg. Šiški Angela Gregorič-Mandelj, učiteljica v Mostah; za učitelja in začasnega šolskega

upravitelja v Trebelnem Ivan Bašković, učitelj v Zameskem; za stalno učiteljico na Krki Josipina Erjavec, učiteljica v Stični; za stalno učiteljico v Dolih pri Litiji Ljudmila Jenko, učiteljica v Mirni; za stalno učiteljico v Cerknici pri Rakeku Vera Benzia-Hočevar, učiteljica v Dolu pri Ljubljani; za učiteljici v št. Jurju pri Grosupljem Slava Lipovšek in Marta Lipovšek, učiteljici v Lokah-Št. Jurij ob Taboru; za učiteljico v Štrekljencu Vida Klun, učiteljica v Kuzlju; za učiteljico v Prečni pri Novem mestu Marija Rožman, učiteljica v Železnikih; za stalno učiteljico v Hrastniku Celestina Laznikova, učiteljica v Koprivnici; za staln. učitelja in šolskega upravitelja v Krtini Fran Chvatal, učitelj v Pečah; za stalno učiteljico v št. Janžu na Dol. Josipina Smoletova, učiteljica na Sv. Gori pri Vačah; za učitelja istotam Leopold Bonča, učitelj v št. Jerneju; za stalno učiteljico na Sv. Gori pri Vačah Ana Lazar, učiteljica v Ihanu; za stalnega učitelja in šolskega uprav. v Boh. Beli Vladislav Mlekuš, učitelj v Kor. Beli; za stalno učiteljico v Boh. Bistrici Ela Bahovec, učiteljica v Stari Fuzini pri Srednji vasi; za stalnega učitelja v Koroški Beli Vladislav Razinger, učiteljski abit. v Ljubljani; za stalnega učitelja v Dobropoljah Maksimilijan Twrdy, učiteljski abiturijent v Ljubljani; za stalno učiteljico pri Sv. Antonu pri Rajhenburgu Valerija Bernetič-Majer, učiteljica brez mesta istotam; za stalno učiteljico s stalnim službenim mestom v Zamentu Olga Jurinčič, učiteljica istotam.

Učiteljska imenovanja v mariborski oblasti. Imenovani so od g. ministra prosvete na predlog prosvetnega oddelka velikega župana v Mariboru in na osnovi čl. 71. zakona o činov.: Za učitelja v Vidoncih Vilibald Beloglavec, učitelj pri Sv. Trojici v Slov. gor.; za stalnega učitelja v Studencih Branko Čeh, učitelj v Slov. Bistrici; za učitelja v Mariji Snežni Henrik Čermelj, učitelj v Sladkem vrhu; za učitelja v Dol. Slavečih Zvonko Černek, učitelj v Pertoči; za stalnega učitelja v Hočah Janko Fabič, učitelj v Pragerskem; za učitelja v Pečarovcih Janko Kikel, učitelj v Pertoči; za stalnega učitelja v Moštjancih Bernard Klanšček, učit. v Šalovcih; za učitelja pri Sv. Jakobu v Slov. gor. Silvester Košutnik, učitelj v Jarenini; za učitelja v Studencih Josip Križnič, učitelj pri Sv. Lovrencu na Pohorju; za učitelja pri Sv. Marku niže Ptujja Vilj. Kuns, učitelj na Polenšaku; za učitelja na Cvenu Janko Moder, učitelj v Verzejju; za učitelja v Celju-okolici Viktor Rom, učitelj v Teharjih; za stalnega učitelja in šolskega upravitelja pri Sv. Emi Avgust Schönwetter, učitelj v Olimju; za učitelja pri Sv. Joštu na Kozjaku Karel Štokelj, učitelj pri Sv. Trojici v Slov. goricah; za učitelja v Gornji Ponikvi Ivan Theuerschuh, učitelj v Žalcu; za učitelja v Stanjevcih Josip Tomažič, učitelj v Kuzdobljanju; za učitelja v Hočah Iv. Vokač, učitelj v Lehnu; za učiteljico na dekl.

ški osnovni šoli v Konjicah Karolina Čonč, učiteljica v št. Ilju; za učiteljico v Hočah Zora Dolar, učiteljica v Poljčanah; za učiteljico pri Sv. Emi Olga Dworsky, učiteljica v Olimju; za učiteljico na dekl. osn. šoli v Ljutomeru Ana Herzog, učiteljica dekl. osn. šole v Ljutomeru; za stalno učiteljico v Lajtersberg-Krčevini Marta Jurko, učiteljica pri Sv. Marjeti na Pesnici; za učiteljico na Rečici ob Savinji Ada Kogoj, učit. v škalskih Cirkovcih; za učiteljico v Čemšeniku Marija Kramaršič, učiteljica v Žalcu; za učiteljico v Selnici ob Dravi Ana Leskovar, učiteljica v Mariboru; za stalno učiteljico na III. deški osnovni šoli v Mariboru Ana Murgelj, učiteljica v Mariboru; za učiteljico v št. Pavlu pri Preboldu Angela Ocvirk, učit. v Celju; za učiteljico v Veliki Poljani Franja Poljanec, učiteljica v Radmožancih; za učiteljico v Štorah pri Celju Ana Salmič, učiteljica v Teharjih; za učiteljico v Ljubnem Franja Šušteršič, učiteljica v Ksaveriji; za učiteljico na dekl. osn. šoli v Studencih pri Mariboru Mira Šijanec, učiteljica v Poljčanah; za stalno učiteljico na dekl. osn. šoli v Slov. Bistrici Helena Vauhnik, učiteljica v Dolnji Poljskavi; za učiteljico v Teznu Ana Vidovič, učiteljica v Dol. Poljskavi; za učiteljico v Slivnici Zlatka Tušek, učiteljica v Lehnu; pri Sv. Martinu na Pohorju Fr. Cvetko, bivši učitelj; za učitelja v Stanjevcih Viktor Stajnik, bivši učitelj; za učitelja pri Sv. Marjeti pri Ptujju Josip Novačan, bivši učitelj; za učitelja pri Sv. Križu pri Rog. Slatini Alfonz Gorup, bivši učitelj; za učitelja v Čadramu Fran Iglar, absolvent učiteljskega; za učitelja v Gor. Radgoni Ant. Kekec, absolvent učiteljskega; za učiteljico v Žitečki vasi Marija Franko, absolventinja učiteljskega; za učiteljico v Tepanjah Meta Rainer, absolventinja učiteljskega.

Za okrajnega šolsk. nadzornika v Kastvu je imenovan v 1. grupi II. kategorije Fran Baf, šolski upravitelj in vršilec dolžnosti okrajn. šolskega nadzornika istotam. — Za profesorja drž. ženskega učiteljskega v Mariboru v 1. grupi II. kategorije je imenovana Marija Pirjevec. — Bivši okrajni šolski nadzornik Pavel Flerež v Ptujju je imenovan za stalnega referenta v ministrstvu prosvete; dr. Fran Žgeč, učitelj osnovne šole v Prevaljah je imenovan za asistenta na višji pedagoški šoli v Zagrebu.

Upokojeni so na osnovi čl. 141. in 239. zak. o čin.: Matej Kavčič, šol. uprav. v Jurkloštru; Anton Levstik, šol. uprav. pri sv. Petru v Ljubljani; Luka Blejec, šol. uprav. v Trzinu; Peter Sirc, šol. uprav. v Mengšu; Ivana Bohinčeva in Pavla Krušičeva, učit. v Cerkljah pri Kranju; Ludovika Košenina, učiteljica v Mokronogu; Marija Roosova, učiteljica v Kranju; Ana Petrovičeva, učiteljica v Smledniku; Franja Pogačnikova, učiteljica na Dobravi pri Kropi; Angela Divjakova, učiteljica na Dobravi pri Bledu; Leopold Pavlin, učitelj na IV. deški osn. šoli v Mariboru; Simon Vodenik, učitelj na III. d.

osn. šoli v Mariboru; Josip Korošec, šolski upravitelj na Koroški Beli; Janko Knapič, šolski upravitelj na Vidmu ob Savi; Hinko Likar, šolski upravitelj na Blanci.

PRAVILNIK

o organizaciji prosvetnih oddelkov in o pristojnosti prosvetnih organov v oblastih.

I. Organizacija oblastnih prosvetnih oddelkov.

Osebe, dodeljeno velikemu županu za opravljanje poslov prosvetne uprave, tvori prosvetni oddelek v oblasti. Šef tega oddelka je prosvetni inspektor ministrstva za prosveto, ki je v prosvetnih stvareh referent velikega župana (člen 3. zakona o občni upravi).

Veliki župan je v opravljanju poslov prosvetnega resorata podrejen ministru za prosveto. Te posle opravlja po navodilih in pod nadzorstvom ministra za prosveto ter mu je zanje neposredno odgovoren (člen 2. zakona o občni upravi).

Prosvetni oddelek se deli v dva odseka: 1. na odsek za srednji in strokovni pouk in 2. na odsek za osnovni pouk. Šef oddelka za srednji in strokovni pouk je oblastni inspektor za srednji in strokovni pouk, odseka za osnovni pouk pa oblastni šolski nadzornik. Če je v oblasti malo srednjih in strokovnih šol, je šef prosvetnega oddelka obenem šef oddelka za srednji in strokovni pouk. O tem in o številu osebja, potrebnega za pravilno in hitro opravljanje poslov v prosvetnem oddelku poedinih oblasti, odloči minister za prosveto po obsegu poslov.

Vsak prosvetni oddelek vodi svoj vložni zapisnik ter ima svoj posebni arhiv.

V pristojnost prosvetnega oddelka spadajo ti-le posli; Prosvetni oddelek

a) postavlja zvančnike, služitelje (po členu 52. uradniškega zakona) in kontraktualne uslužbence ali dnevničarje (po prvem in drugem odstavku čl. 130. urad. zakona), razen onih na visokih šolah, pri gledališčih, muzejih, arhivih, knjižnicah in državnih tiskarnah; premešča uradnike, ki jih postavlja veliki župan (čl. 71. urad. zak.); dovoljuje odmore, dopuste po privatnem poslu do deset dni, bolovanja do enega meseca vsem uradnikom prosvetnega resorata (čl. 109., 110. in 111. urad. zak.); dovoljuje dopuste do 30 dni (po čl. 113. urad. zak.); stavlja uslužbenca, ki jih postavlja veliki župan, na razpoložnje, če nastopi primer, naveden v členu 126. urad. zak., ter tudi odloča o prestanku službe uslužbencev, ki jih postavlja veliki župan (čl. 133., 134. in 135. urad. zak.); odloča o upokojevanju in pokojninskih prejemkih uslužbencev, ki jih postavlja veliki župan (čl. 137. in 141. urad. zak.); izreka kazni za nerednost, o čemer poroča ministrstvu za prosveto (čl. 160. in 161. ur. zak.); odloča o prestopu v višjo stopnjo osnovne

plače in o stanarini vseh uslužbencev (uradnikov v oblasti) razen onih na visokih šolah, pri gledališčih, muzejih, arhivih, knjižnicah in državnih tiskarnah); odloča o 15% nem zvišku njih osnovne plače (čl. 31. urad. zakona) in o izpremembi osebnih in rodbinskih doklad (po čl. 41. urad. zak. in uredbi o draginskih dokladah); izdaja naloge za izplačilo prejemkov na podstavi dekretov; odloča o rodbinskih pokojninskih prejemkih po zakonskih predpisih (čl. 152. urad. zak.); odloča o enomesečnih rednih prejemkih za pogreb in o dvomesečnih rednih prejemkih za podporo ob smrti državnega uslužbenca (čl. 124. urad. zak.); izdaja naloge za ustavitve prejemkov po dekretu ali zakonu; dovoljuje akontacije za potne in selitvene stroške vseh omenjenih uslužbencev ter izdaja naloge za izplačilo teh stroškov po pravilniku; izdaja naloge za izplačilo v mejah otvorenih kreditov za materialne razhodke in ustanove; sklepa zakupne (najemne) pogodbe v mejah zakona o drž. knjigovodstvu; odobruje nabave v mejah kreditov, otvorenih za to; odobruje odpis stvari do vrednosti 1000 dinarjev; pobira zaostale prispevke za učiteljski pokojninski sklad ter odmerja višje prispevke za ta sklad; nakazuje in ustavlja pokojninske prejemke v breme tega sklada; nadzira privilegirane knjigarje in prijavlja neredne ministrstvu za prosveto s predlogom za odvzem privilegija; skrbi, da se v bioskopih in drugih napravah ne prikazujejo slike in ne prirejajo predstave in predavanja, ki vplivajo škodljivo na kulturno in moralno življenje naroda, zlasti pa na mladino; pregleduje proračune oblastnih šolskih odborov ter jih predlaga ministrstvu za prosveto v odobritev z obrazloženim predlogom; pregleduje in odobruje proračune šolskih občin in njih letne račune, če ni v oblasti oblastnega (okrožnega) šolskega odbora;

b) podaja predloge ministrstvu za prosveto za otvarjanje in zatvarjanje razredov in oddelkov v vseh šolah v oblasti, podaja predloge za otvarjanje novih osnovnih, srednjih in strokovnih šol po referatu inspektorja za srednji in strokovni pouk ali oblastnega šolskega nadzornika; podaja predloge ministrstvu za prosveto o zatvarjanju in zmanjševanju šol in o tem, katerim srednjim šolam je treba dati gospodarski značaj in kakšen; skrbi, da so vse šole o pravem času preskrbljene in opremljene s potrebnim pohištvom in z učili, prav tako, da učenci o pravem času nabavijo odobrene učne knjige in pomožna učila od privilegiranih knjigarjev in zalog; pospešuje obče prosvetno in kulturno gibanje v oblasti, podpira vse koristne pojave in pobija škodljive; podaja predloge ministrstvu za prosveto o prošnjah učnih oseb v oblasti za porazmestitev, pri čemer se vedno ozira na strokovno potrebo; poroča redno ministrstvu o neporazmeščenih učnih oseb in o potrebah šol za nove učne osebe; dovoljuje dopuste učnim ose-

bam in sreskim šolskim nadzornikom po privatnem poslu do 10 dni, bolovanja pa do enega meseca; podaja predloge ministrstvu za prosveto za odlikovanje direktorjev, upraviteljev, šolskih nadzornikov, učnih in drugih oseb, zaslužnih v šolskem (književnem in pedagoškem) delovanju kakor tudi za zasluge pri narodnem izobražanju; vodi točno evidenco odlikovanih oseb v oblasti; podaja predloge ministrstvu za prosveto o imenovanju učiteljev (učiteljic) za šolske upravitelje (upraviteljice); odreja nadomeščanje odsotnim in bolnim direktorjem in upraviteljem srednjih, strokovnih šol, učiteljskih in meščanskih šol, oblastnim in sreskim šolskim nadzornikom; objavlja šolske zakone, uredbe, pravilnike, razpise in naredbе ministrstva za prosveto šolskim odborom in nadzornikom, direktorjem in upraviteljem vseh šol; nadzira admin. poslovanje direktorjev in upraviteljev vseh šol, šol. nadzorn. in šol. odborov; vodi statistiko vseh šol, učnih oseb kakor tudi oddelkov in učencev v oblasti ter jo priobčuje ministrstvu za prosveto; sklicuje konference vseh direktorjev in upraviteljev srednjih, strokovnih šol, učiteljskih in meščanskih šol in šolskih nadzornikov v oblasti koncem šolskega leta ter priobčuje sklepe teh konferenc ministrstvu za prosveto, zavaruje kritje v oblastnem in državnem proračunu za stroške teh konferenc; odobruje krajše prekinitve v šolskem pouku zaradi nalezljive bolezni na predlog šolskih zdravnikov in direktorjev (upraviteljev) in prekinitev pouka v višjih razredih ob trgatvi (največ do 7 dni), kjer je to določeno z zakonom; odobruje poldnevni ali neprestani pouk po krajevnih, terenskih in drugih razmerah in potrebah; zbira poročila direktorjev (upraviteljev) in šolskih nadzornikov ter sestavi koncem vsakega šolskega leta pregledno poročilo o celokupnem učenem, vzgojnem in kulturnem delovanju v oblasti za ministrstvo za prosveto; predlaga ministrstvu za prosveto trimesečna direktorska (upraviteljska) poročila, poročila o višjem in nižjem tečajnem izpitu kakor tudi o izpitih vobče in poročila o porazdelitvi predmetov in porazdelitvi ur na učne osebe; predlaga ministrstvu za prosveto prošnje za opravljanje privatnih izpitov med šolskim letom in podaja predloge o porazdelitvi višjega in nižjega tečajnega izpita in ostalih izpitov v odobritev ministrstvu; zbira podatke, potrebne za izdelavo državnega proračuna, ter skrbi, da je izdelava šolskih proračunov čim popolnejša; nadzira šolske prosvetne fondе in ustanove v oblasti ter predlaga poročila o njih ministrstvu za prosveto; kaznuje nerednosti in nepravilnosti; podaja predloge ministrstvu za prosveto ali oblastnemu šolskemu odboru o podeljevanju podpor učnim osebam in o dajanju subvencije šolam in prosvetnim napravam v oblasti; nadzira vse internate državnih in privatnih šol ali po direktorjih (upraviteljih) ali pa neposredno; vodi uslužbenske liste vseh

prosvetnih oseb v oblasti ter pošilja en overjoven izvod teh listov ministrstvu za prosveto; začasno odobruje porazdelitev predmetov na učne osebe in porazdelitev ur na srednjih in strokovnih šolah ter zbira vse potrebne statistične podatke o učencih teh šol začetkom leta in koncem vsakega trimesečja; rešuje spore med direktorji (upravitelji) ali šolskimi nadzorniki in učnimi osebami kakor tudi med učnimi osebami samimi; preiskuje prestopke učnih oseb in sreskih šolskih nadzornikov; rešuje pritožbe učnih oseb, ki zahtevajo novičen pregled delovanja in uspeha v šoli po členu 49. zakona o narodnih šolah ter odloča o povračilu stroškov novičnega pregleda, ki jih mora trpeti učna oseba, če se je provzročil pregled po njeni krivdi; rešuje predloge sreskih šolskih nadzornikov o izrednem vpisu učencev (učenk) in o privatnem opravljanju izpitov v izjemnih primerih; predlaga dvakrat na leto obširno poročilo o stanju in gibanju celokupnega osnovnega pouka v oblasti, podaja predloge ministrstvu za prosveto o prirejanju tečajev za izpopolnjevanje učiteljev osnovnih šol in njih seznanjanje z učnimi in znanstvenimi novostmi.

Posli, naštetih pod b), so strokovnega značaja in zato so prosvetni inspektorji kot šefi prosvetnih oddelkov v njih opravljanju po čl. 3. zakona o obč. upravi samostalni. Potemtakem podpisujejo odloke o teh poslih prosvetni inspektorji, odloke o poslih, navedenih pod a), pa podpisujejo veliki župani ali njih zakoniti namestniki.

Oblastni inspektor za srednji in strokovni pouk in oblastni šolski nadzornik skrbita kot šefa odsekov prosvetnega oddelka za to, da se opravljajo vsi zgoraj navedeni posli v njihju odsekih točno, pravilno in hitro. Razen tega mora oblastni inspektor za srednji in strokovni pouk enkrat v trimesečju obiskati vse srednje in strokovne šole (meščanske, učiteljske, trgovske in tehnične šole, trgovske in pomorske akademije) v oblasti, da kontrolira delovanje v njih in da daje potrebna navodila; o tem pregledu mora predložiti poročilo prosvetnemu inspektorju s potrebnimi predlogi.

Oblastni šolski nadzornik mora enkrat na leto obhoditi poedine dele oblasti, da proči prosvetne razmere in da kontrolira poslovanje sreskih nadzornikov, šolskih odborov in šolskih upraviteljev kakor tudi, da daje potrebna navodila.

Prosvetni inspektor mora po potrebi in z odobritvijo ministrstva za prosveto obhoditi svojo oblast ter se osebno na licu mesta uveriti o uspehu pouka in vzgoje kakor tudi o delovanju drugih prosvetnih in kulturnih naprav.

II. Okrajni šolski nadzornik.

Okrajni šolski nadzornik ima te-le dolžnosti: Začetkom vsakega šolskega leta pregleda in odobri porazdelitev učnega gradiva za pouk v poedinih šolah-razredih, ki mu jo

morajo šolski upravitelji s svojim učiteljskim zborom za vsak mesec posebe izdelati za vsak razred ter mu jo v odrejenem roku predložiti v pregled in odobritev; dvakrat na leto obišče vsako šolo v svojem okraju, da dobro spozna njene razmere, pri tem odpravlja ovire šolskemu delovanju in po potrebi poučuje učne osebe v praktičnem šolskem delovanju z vzornimi predavanji, ki se jih morajo udeležiti vse učne osebe; nadzira uradno poslovanje upraviteljev in učiteljskih zborov kakor tudi krajevnih šolskih odborov; predlaga oblastnemu prosvetnemu oddelku poročila o uspehu pregledov podrejenih šol; overavlja vse šolske inventarje in knjige šolske administracije; sklicuje sresko učiteljsko konferenco, določa njen dnevni red in vodi njene razprave; podaja predloge o otvarjanju novih razredov in oddelkov, o otvarjanju novih šol; sodeluje pri izbiranju kraja za zidanje šolske zgradbe in pri pregledovanju privatnih zgradb, ki jih ponujajo privatne osebe za šolo; objavlja šolske zakone in naredbe po upraviteljih in drugih šolskih oblastvih; ocenja delovanje in vedenje učnih oseb, preiskuje njih prestopke ter kaznuje nerednosti v krogu svoje pristojnosti; prijavlja disciplinske pregreške višjim šolskim oblastvom, predlaga višjim oblastvom v rešitev pritožbe učnega osebja zoper kazni, ki jih je izrekel on sam; preiskuje in poravnava spore med učnimi osebami kakor tudi med učnimi osebami in krajevnimi šolskimi odbori; kaznuje člane krajevnih šolskih odborov, če ne izvršujejo dolžnosti po zakonskih predpisih; podaja predloge za pregled pouka v izrednih razmerah; skrbi za popolnjevanje praznih učiteljskih mest in odreja namestnike bolnim učnim osebam; padaja predloge oblastnemu prosvetnemu oddelku za nadomeščanje, če ga je treba za daljši čas; daje dopuste učnim osebam do 5 dni v šolskem letu; predlaga prošnje za daljši dopust oblastnemu prosvetnemu oddelku v rešitev; vodi statistiko o oddelkih, učnih osebah in učencih osnovnih šol v svojem srezu; skrbi in nadzira, da se rabijo v šolah samo odobrene šolske knjige in da se nabavljajo za šolske knjižnice samo one knjige, ki jih priporoči ministrstvo za prosveto; odloča o izpraševanju učencev po zakonih, ki veljajo; predlaga poluletno poročilo oblastnemu prosvetnemu oddelku o stanju šol v srezu s predlogi za izboljšavo stanja poedinih šol; vodi dopisovanje z vsemi šolskimi in drugimi oblastvi ter posreduje pri dopisovanju med upravitelji osnovnih šol in višjimi prosvetnimi oblastvi; opravlja ostale posle, ki jih odreja zakon v šolskih stvareh za območje sreskega poglavarstva, ter izvršuje naredbe višjih šolskih oblastev, pri čemer se povsem drži navodil, ki jih predpiše minister za prosveto o nadzorstvu šol.

Vadnice učiteljske nadzira upravitelj te šole. Njegove dolžnosti so v tem pogledu

iste, ki jih ima sreski šolski nadzornik proti ostalim osnovnim šolam.

Zgoraj navedeni posli sreskih nadzornikov so strokovnega značaja; zato so sreski šolski nadzorniki v njih samostalni in torej upravičeni, podpisovati odloke o njih v imenu sreskega poglavarja.

Ta pravilnik stopi v veljavo z današnjim dnevom.

V B e o g r a d u, dne 9. aprila 1925.

P. br. 4151.

Minister za prosveto:
Sv. Pribičević s. r.

Brezplačno zdravljenje državnih uradnikov. Ministrstvo za narodno zdravje je ponovno izdalo odlok, da morajo vse privatne in samoupravne bolnice, ki uživajo državno subvencijo, sprejemati brezplačno v zdravljenje obolele državne uradnike. Odlok se je ponovno izdal radi tega, ker so nekatere samoupravne bolnice odklanjale brezplačno zdravljenje državnih uradnikov, češ, da take bolnice niso državne institucije.

Usposobljenostni izpiti in dopusti. Po naredbi prosvetnega oddelka morajo učne osebe prositi odslej v svrhu usposobljenostnega izpita in priprave nanj za potrebni dopust 8, eventualno 14 dni. Isto velja za študijska potovanja kamorkoli.

Za pravno varstvo učiteljstva. Dogajajo se slučajni, da starešine vplivajo na državne uslužbenke v strankarske namene. Člen 95. uradniškega zakona se pa glasi: »Uporabljanje oblasti in položaja drž. uslužbenec v strankarske namene, kakor tudi vplivanje starešin na državne uslužbenke v ta namen, se kaznuje kot disciplinski pregrešek po točki 2., 3. ali 4. člena 165. tega zakona, v težjih primerih pa tudi z odpustitvijo iz službe. Če pa gre le za zlorabo oblasti, kaznivo po kaz. zakonu, se uporabijo njegove odredbe, bodisi na tožbo privatne osebe, bodisi uradoma. Po čl. 165. uradniškega zakona se določajo za taka dejanja nastopne kazni; k točki 2.: zmanjšanje plače (osnovne in položajne) največ do enega leta, toda to zmanjšanje plače ne sme biti za vsak mesec večje od 20 odstotkov; k točki 3.: upokojitvev z znižanjem pokojninskih prejemkov največ do 20 odstotkov na mesec, toda to znižanje mora trajati za omejen čas, največ do 10 let. Kadar pa gre za zlorabe uradne oblasti, tedaj so odmerjene kazni po kazenskem zakoniku od 27. maja 1825, § 101., »od 1 do 5 odnosno celo do 10 let ječe«. — Takim kaznim se ne more odtegniti niti minister, ki po ustavi odgovarja za svoje delo, in se ga more po členu 92. ustave tožiti že začasa njegovega službovanja in še 5 let potem, ko je odstopil. — Kdor je protizakonito premeščen, naj točno beleži vse stroške, ki jih mora prenašati radi premostitve, da bo lahko pozneje tožil za njih povrnitev.

Komisija za učiteljska imenovanja. Minister prosvete je izdal odlok, s katerim se postavljajo komisije, ki bodo stavile predloge za imenovanja po razpisu. Ta odlok velja za celo državo. Komisijo bodo tvorili: veliki župan kot predsednik, inšpektor ministrstva prosvete kot namestnik, oblastni nadzornik kot referent, en zastopnik osnovnošolskega učiteljstva in en zastopnik meščanskošolskega učiteljstva. Komisija bo iz vrst prosilcev izbrala dva, oziraje se pri tem na čl. 62. uradniškega zakona. Minister prosvete imenuje, oziroma predlaga kralju za imenovanje enega iz dvopredloga.

Osnovna Nastava, službeni list ministrstva prosvete. Iz tega lista bomo navajali, v kolikor bo dopuščal prostor, nekatere, posebno tudi za naše kraje važne odloke in naredbe. List izhaja vsakega 1., 10. in 20. v mesecu. — Št. 1. ima priložo »Učni načrt za zabavišča in osnovne šole«. Načrt za osnovne šole ima snov za štiri razrede. — Štev. 2. ima predpise o sestavi šolske občine, kako se postopa pri otvoritvi nove šole, o izboru kraja za šolo in proračuna za novo zgradbo. — Štev. 3. ima naredbo »Pravila o končnem izpitu v meščanskih šolah«. Sledijo razpisi:

1. Nadzor ministrstva prosvete nad vsemi kulturnimi in prosvetnimi ustanovami; 2. Izdatki za vse državne potrebščine se smejo vršiti samo na podlagi predhodno odobrenih kreditov; 3. Rodbinski dodatki na plačo za osvojene (adoptirane) otroke.

Razglas o klasifikaciji, izpitih privatistov in končnih izpitih na meščanskih šolah.

Po odloku ministrstva za prosveto z dne 16. februarja 1925., O. N. br. 5474, veljajo ta-le določila:

A. Stopnje za klasifikacijo na meščanskih šolah.

Za klasifikacijo na meščanskih šolah veljajo odslej naslednje štiri stopnje:

- za vedenje: 1. popolnoma pravilno,
2. pravilno,
3. manj pravilno,
4. nepravilno;
- za pridnost: 1. prav dobro,
2. dobro,
3. zadostno,
4. nezadostno;
- za napredek: 1. prav dobro,
2. dobro,
3. zadostno,
4. nezadostno;
- za zunanjo obliko pismenih izdelkov:
1. prav lična,
2. lična,
3. manj lična,
4. površna.

B. Izpiti privatistov.

Za privatne izpite na meščanskih šolah sta odrejena le dva roka, in sicer koncem

meseca junija ob sklepu in meseca septembra v začetku šolskega leta. Izpitna taksa znaša za en razred 400 Din. (Natančnejša določila še pridejo.)

C. Končni izpiti.

V zvezi z okrožnico prosvetnega oddelka za Slovenijo z dne 31. decembra 1924, št. 23.093, veljajo naslednja

Pravila

o končnem izpitu na meščanskih šolah.

Člen 1.

Učenci in učenske, ki so dovršili 4. razred meščanskih šol, morajo po sklepu razrednega pouka pa do dne 28. jun. opravljati končni izpit.

Člen 2.

Končni izpit se opravlja:

1. iz nacionalne skupine:
a) iz slovenskega jezika,
b) iz srbohrvatskega jezika,
c) iz zgodovine in zemljepisja kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev;

2. iz matematike.

V oddelkih meščanskih šol z nedržavnim učnim jezikom se opravlja končni izpit:

1. iz učnega jezika,
2. iz slovenskega jezika,
3. iz zgodovine in zemljepisja kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev,
4. iz matematike.

Člen 3.

Iz ostalih predmetov učenci ne opravljajo izpita, ampak letna ocena 4. razreda se prenese v izpričevalo o končnem izpitu.

Člen 4.

Učenci se izprašujejo iz vsakega predmeta posebej v predledkih vsaj enega dne med posameznimi predmeti.

Člen 5.

Končni izpiti iz slovenskega, odnosno iz učnega jezika se vrši pisмено in ustno, iz ostalih predmetov pa samo ustno.

Člen 6.

Pisмени končni izpit se vrši ločeno od ustnega izpita, in sicer pred tem, tako da utegnje učitelj slovenskega, odnosno učnega jezika, in člani izpitnega odbora pisnene izdelke pregledati in oceniti.

Člen 7.

Pismena naloga mora biti vselej izmed tistih vrst pismenih vaj, ki jih predpisuje učni načrt za III. in IV. razred meščanskih šol. Izdelovanje pismene naloge sme trajati kvečjemu eno uro. Ocena pismenega izdelka se strne z oceno ustnega izpita.

Člen 8.

Pri ustnem izpitu se izprašujejo učenci iz raznih, a vedno samo glavnih delov dotičnih predmetov, ki se uče v vseh štirih razredih meščanske šole, tako da se more presoditi njih znanje iz teh predmetov in usposobljenost, da prestopijo v srednjo strokovno šolo. Razen predmetnega učitelja imajo tudi ostali člani izpitnega odbora pravico, dajati učencu vprašanja. Izpraševanje vsakega učenca sme trajati do 10 minut.

Člen 9.

Učenec, ki dobi v oddelkih z državnim učnim jezikom pri pismenem izpitu oceno »prav dobro« ali »dobro« iz slovenskega jezika, a v oddelkih z nedržavnim učnim jezikom isto oceno iz učenega jezika, ne opravlja ustnega izpita iz tega predmeta, če je dobil iz njega v IV. razredu letno oceno »prav dobro« ali »dobro« in iz vedenja red »popolnoma pravilno«.

Učenec, ki dobi nezadostno oceno iz dveh predmetov, ne more prestopiti v strokovno šolo, a sme IV. razred meščanske šole ponavljati.

Če kateri izmed teh učencev ne bi hotel ponavljati IV. razreda, sme opravljeni sam še naslednjega šolskega leta v zakonito določenem roku ves končni izpit kot redni učenec.

Če izpita niti takrat ne opravi ali pa se ne zgledi k izpitu, ga ne more več opravljeni kot redni, temveč samo kot zasebni učenec.

Učenec, ki dobi pri izpitu nezadostno oceno iz enega predmeta, se odkloni na dva meseca ter sme ponoviti izpit med dnem 24. avgusta in dnem 5. septembra.

Člen 10.

V izpitnem odboru za končni izpit morajo biti vedno najmanj trije člani: ravnatelj ali razrednik IV. razreda (ki mora biti vedno član tega odbora) kot predsednik, in kot člani učitelji predmetov, navedenih v členu 2.

Čas, ki ga prebijejo člani izpitnega odbora pri končnem izpitu rednih učencev in učenek zasebnih meščanskih šol, se smatra za opravljene honorarne ure, pri čemur se računani vsakega pol dne za dve honorarni uri.

Člen 11.

Oceno iz končnega izpita daje učencu izpitni odbor z večino glasov, ne oziraje se na letno oceno. Ob enakem številu glasov je večina tam, kjer glasuje predsednik izpitnega odbora.

Iz zgodovine našega naroda in iz zemljepisja naše domovine se dajo vprašanja posebej; vendar pa se da le eno skupno oceno.

Člen 12.

O končnem izpitu se vodijo v posebni knjigi zapisniki, v katere se vpisujejo: imena učencev, razpored izpita, naslov naloge za pismeni izpit iz slovenskega ali učenega je-

zika, koliko časa je trajal izpit, in ocene, pridobljene pri izpitu.

Zapisnik o vsakem izpitu in končno odločbo podpišejo vsi člani izpitnega odbora.

Člen 13.

Učenci, ki zaradi bolezni ali iz drugega opravičenega razloga niso mogli v mesecu juniju opravljati končnega izpita, kakor tudi učenci, ki morajo pred začetkom novega šolskega leta opraviti še razredni (ponavljalni) izpit, opravljajo končni izpit v času od dne 24. avgusta do dne 5. septembra.

Taki učenci izpitov ne morejo ponavljati.

Člen 14.

Za učence IV. razreda prestane redni pouk dne 7. junija.

Člen 15.

Učenci (učenke), ki se uče v zasebnih meščanskih šolah, morajo opravljeni končni izpit na državnih meščanskih šolah, skupaj z rednimi učenci. Za ta izpit ne plačajo ne takse državi ne pristojbine članom izpitnega odbora.

Učenci zasebnih meščanskih šol, ki so dovršili IV. razred, a se niso mogli okoristiti z dotično odredbo (glej ministrski odlok O. N. br. 9308/25), se morajo prijaviti do vstetelega dne 12. junija osebno z veljavnim izpričevalom IV. razreda ravnatelju (ravnateljici) državne meščanske šole, na kateri žele opravljati končni izpit. Učenci zasebnih meščanskih šol, ki pa morajo prej opraviti razredni (ponavljalni) izpit, se morajo prijaviti ravnatelju (ravnateljici) drž. meščanske šole za opravljanje končnega izpita do vstetelega dne 24. avgusta.

Člen 16.

Odredbe teh pravil veljajo tudi zasebnim učencem. Ako opravlja tak učenec izpit IV. razreda meščanske šole ter hoče po tem izpitu opraviti še končni izpit, se razporedi njegov izpit tako, da more po dovršenem IV. razredu kot zasebni učenec opravljati končni izpit v onem času kakor redni učenci.

Za tak izpit predloži zasebni učenec ravnatelju šole, na kateri opravlja izpit, posebno prijavo, kolkovano po predpisih, članom izpitnega odbora pa plača četrtno predpisane pristojbine za zasebni izpit iz enega razreda.

Člen 17.

Izpričevalo o končnem izpitu dajo tem učencem one meščanske šole, na katerih so učenci opravili izpit.

Člen 18.

Izpričevalo o opravljenem končnem izpitu daje učencu pravico, da se vpiše v strokovno srednjo šolo ter v njej nadaljuje učenje.

— 0 —

K tem pravilom, člen 15., določa ministrski odlok z dne 17. marca 1925, O. N. br. 9308, odnosno z dne 29. aprila 1925, O. N. br. 18.605:

da morejo učenci in učenke zasebnih meščanskih šol s pravico javnosti, odnosno šol, katerih poslovanje je po pristojnem oblastvu odobreno, opravljati končni izpit po gorenjih pravilih tudi na teh zasebnih meščanskih šolah.

V izpitnem odboru zasebne meščanske šole predseduje vselej odposlanec ministrstva za prosveto, ki mora biti najmanj kvalificiran za poučevanje na meščanskih šolah.

Uprava zasebne meščanske šole je dolžna, plačati ministrskemu odposlancu dnevno in potne stroške po uredbi z dne 30. septembra 1920, D. R. br. 96.000/20 (Uradni list z dne 22. oktobra 1920, št. 384/121) in honorar za predsedstvo kakor ministrskim odposlancem za srednje šole, po odloku z dne 17. maja 1924, S. N. br. 9337, ki se glasi: »Odposlanec se nagraja za vsak dopoldan s štirimi in za vsak popoldan s tremi urami, bodisi da porabi ta čas pri izpitih, bodisi pri pregledu šolskega delovanja, ker traja to delo 9 polnih ur na dan.«

V Ljubljani, V Mariboru,
dne 9. maja 1925.

P. br. 5695. P. br. 2519/1.

Veliki župan Veliki župan
ljubljske oblasti: mariborske oblasti:

dr. Baltič s. r. dr. Pirkmaier s. r.

Naredba o izdajanju potrdil uradnikom in državnim uslužbencem. Generalna direkcija posrednih davkov je zvedela, da mnogi uradniki in drž. uslužbenci, ki so na podstavi čl. 128. zakona o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih in člena 112. zakona o drž. prometnem osebju brez takse dobili izvestna potrebna potrdila ali izvestne potrebne listine, pozneje pa ta potrdila ali te dokumente uporabljajo tudi ob drugih svojih poslih pri oblastvih, dasi bi bili morali zanje plačati takso, predpisano z zakonom. Ker to ravnanje nasprotuje členu 128. zakona o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih in čl. 112. zakona o državnem prometnem osebju ter se s takim postopanjem povzroča škoda drž. blagajni, odreja generalna direkcija posrednih davkov na podstavi čl. 43. zakona o taksah: I. Vsa državna oblastva, ki izdajajo na podstavi čl. 128. zakona o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih in čl. 112. zakona o državnem prometnem osebju uradnikom, državnim uslužbencem vobče kakor tudi častnikom in vojaškim uradnikom izvestna potrdila ali izvestne dokumente brez takse, morajo na takih potrdilih ali doku-

mentih vselej točno označiti namen, za katerega se izdajajo brez takse. 2. Državna oblastva ne smejo sprejemati takih potrdil in dokumentov omenjenih državnih uslužbencev kot take v drugih poslih drž. uradnikov in voj. uradnikov. 3. Drž. urad. in ostali uslužbenci vobče kakor tudi častniki in vojaški uradniki ne smejo uporabljati potrdil in dokumentov, dobljenih na podstavi člena 128. zakona o civilnih uradnikih in ostalih državnih uslužbencih in čl. 112. zakona o državnem prometnem osebju v druge svrhe nego v one, katerim so bile namenjene. 4. Vsa državna oblastva morajo, če se uporabijo taka potrdila in taki dokumenti v drugo svrhu, ne pa v ono, za katero so bili izdani, pobrati od predložitelja takso za potrdila in dokumente po značaju listine in po dotični stopnji taksne tarife zakona o taksah, in sicer v onem znesku, ki bi ga bilo treba plačati, da so prejeli ta potrdila ali te dokumente proti plačilu takse. 5. Vsi državni uslužbenci, ki osebno sprejmejo prošnje s takimi potrdili ali dokumenti, a prej ne poberejo takse, se kaznujejo glede na čl. 26. zakona o državni trošarini, taksah in pristojbinah po čl. 55. ali čl. 56. zakona o taksah. — Iz generalne direkcije posrednih davkov v Beogradu, dne 29. januarja 1925, št. 4844. (Uradni list št. 19.)

Omožene učiteljice. Francija. Vse učiteljice imajo iste pravice kakor učitelji, isto plačo in iste pogoje pred možitvijo in po nji. Če se učiteljica poroči, ostane v službi, razen če poroči tujca, ker jo smatrajo potem za nefrancozino. Zahtevale pa bodo v kratkem, da odpade tudi ta omejitev. — Avstrija. Na Dunaju smejo omožene učiteljice poučevati na vseh javnih šolah, ni nobenih oteževalnih določb. V drugih delih avstrijske zveze so pa povodom odpuščenja uradnikov odpustili v prvi vrsti omožene učiteljice. Na Tirolskem, Koroškem in v Zgornji Avstriji pripravljajo obnovev stare postave, da se učiteljica ne bo smela poročiti, sicer zgubi službo. V ostalih deželah delajo poročenim učiteljicam sitnosti. Tudi na Dunaju so hoteli leta 1923. poročene učiteljice odpustiti, pa so spravile skupaj velik odbor, ki je energično protestiral in so uspele. — Holandska. Nastavitev omožene učiteljice je bila in je še zmeraj sporno vprašanje. Meščanske stranke so večinoma proti temu, da bi take učiteljice ostale v službi, socialistična je pa za to, da ostanejo. Stari šolski zakon iz sredine 19. stoletja nima o tem nobene določbe. V osemdesetih letih so hotele nekatere občine omožene učiteljice iz službe izključiti, pa je vlada to preprečila. Tudi proti poznejšim takim poskusom je vlada zmeraj nastopila, tudi če je bila meščanska. Letos pa grozi poročenim učiteljicam večja nevarnost. Lani je bil predložen zbornici predlog, naj se šolski zakon takole spremeni: »Občinski svet lahko sklene, da se še ne 45letna učiteljica

v slučaju omožitve na dan poroke s častjo odpusti. O tem predlogu zbornica doslej še ni sklepala. — Anglija. Pred l. 1914. so nekatere krajevne vzgojne oblasti izdale naredbe, ki so zahtevale odpustitev poročenih učiteljic. V mnogih slučajih je pa dotična oblast sama svojo odredbo zanemarila in je omogočila poročenim učiteljicam še nadaljnje izvrševanje njihove službe. Med vojno so vsled velikega povpraševanja po učiteljih dotične naredbe odpravili ali pa se niso brigali zanje. Poročene učiteljice so naravnost prosili, naj gredo nazaj v šolo, in povsod so poudarjali, da je to njih sveta dolžnost. Danes se je pa spet obrnilo in jih podijo iz službe. Na vprašanje v spodnji zbornici v marcu 1924 je naučni minister odgovoril, da se je od 330 krajevnih vzgojnih oblasti izreklo 105 proti poročenim učiteljicam. — Zedinjene države. Zakonov proti omoženim učiteljicam nima nobena država. Včasih pa izdajo šolske oblasti odloke proti njim. V državi New York je sodišče končno veljavno odločilo, da šolska oblast nima pravice odpustiti učiteljice, ki se je poročila.

Konferenca učiteljstva obrtnonadaljevalnih šol. V nedeljo, dne 26. aprila t. l. je prišlo z učiteljstvom obrtnonadaljevalnih šol nekaj tisoč vajencev iz Slovenije in Zagreba na vajeniško razstavo v Ljubljani. Število obrtnonadaljevalnih šol se je po prevratu več kot potrojilo. Poprej smo jih imeli 20, sedaj pa jih imamo že 66. V Sloveniji je 25.000 obrtnikov, 12.000 trgovcev in nad 10.000 obrtnih vajencev. Obrtnonadaljevalno šolstvo je treba dvigniti. To šolstvo trpi na različnih pomanjkljivostih, med katerimi je dr. Pretnar na konferenci navajal sledeče:

1. Pomanjkljiva finančna stran.
2. Pomanjkljiva in slaba izobrazba naraščaja.
3. Pomanjkljiva učiteljska strokovna izobrazba in napačna metoda.
4. Veliko pomanjkanje učil in strokovnih knjig.
5. Premala mojstrska vzgojna izobrazba.
6. Slab učni povojni material; ker se dogaja, da vstopajo v te šole skoraj še analfabeti in ima učiteljstvo s takim materialom Sisifovo delo. Veliko vajencev pa sploh ne uživa nadaljnje izobrazbe. Potrebno bo ves ustroj obrtnega šolstva nasloniti na poseben tozadevni šolski zakon. — Na ta dan je bil tudi velik sprevod vajencev po mestu in slovesno otvorjena vajeniška razstava, katero so priredili obrtni krogi v Sloveniji s pomočjo oddelka ministristva za trgovino in industrijo na prostoru ljubljanskega velesejma.

PEDAGOŠKI TEDEN V MARIBORU.

V Mariboru se je vršil meseca maja pedagoški teden. Zaporedoma so predavali prof. Šilih o gonilnih silah in smereh šolsko-reformnega gibanja, nadzornik Senkovič o

reformi ljudske šole, prof. Fink o reformi meščanske šole, prof. Favai o reformi srednje šole, dr. Žgeč o reformi učiteljske izobrazbe in ravnatelj Humek o reformi nadaljevalne šole.

Ves teden so bila predavanja dobro obiskana od izobraženstva, učiteljstva in tudi ljudstva; dokaz, da so vprašanja, ki so se razpravljala, v resnici času primerna. Kako željno da je občinstvo pouka v pedagoških in izobraževalnih vprašanjih, dokazuje tudi to, da kljub temu, da so bila nekatera predavanja po dve uri in so zahtevala od poslušalca veliko pozornosti, ni padalo število udeležencev, temveč rastle. Predavatelji so se brez izjeme vsi potrudili, da bi udeležencem nekaj nudili; žal, da se jim v celoti ni popolnoma posrečilo. Kljub skrbno izdelanim referatom niso zadeli v živo, ker niso vzbudili teža, kar vsakemu sodobnemu človeku v srcu leži in čaka na odrešilno besedo. Ko smo slišali prvi referat Šilihov o reformnih študijah v pedagogiki, ko je poudaril novo organsko šolo, ki bo v resnici predstavljala ljudskega življenja, smo upali, da bo pedagoški teden šel na globoko in brezobzirno razgalil pogrešanost moderne intelektualne birokratične šole. Vendar naslednji referenti so se pečali v svojih razpravah le bolj z reformatornimi, metodičnimi vprašanji, z več ali manj pametnimi reformnimi načrti, ki preplavljajo sedanjo konfuzno šolsko-reformno literaturo. Šol. nadzornik Senkovič je dal lepa navodila za notranji pouk v šoli, prof. Fink je z prepričevalnimi dokazi plediral za dosedanj tip meščanske kot zaključne šole, prof. Favai se očitno ni dovolj globoko vglobil v problem naše srednje šole, dr. Žgeč je poskusil podati nekaj navodil za reformo učiteljske izobrazbe, a tudi ni globlje prodr v ta problem kakor do predloga, da se da učiteljstvu srednješolska izobrazba, praktična pedagoška izobrazba pa v enoletnem kurzu na visoki šoli. Ravnatelj Humek je podal jako praktična navodila za ustroj nove delovne nadaljevalne šole. Bistvenih boleznih pa, ki na njimi bolega današnje šolstvo, ni noben referent dovolj jasno odkril.

Glavna napaka današnjega šolstva ni v njegovem tehničnem ustroju, kakor večina današnjih šolskih reformatorev misli, temveč v duhu, ki preveva šolstvo. Vsa današnja šola je fabriška šola, ki se v njej poučuje in dela kakor v fabriki. Kolikor mogoče koristnega znanja vlti otrokom v glavo, to je glavni princip. Ves pouk se promatra z racionalističnega vidika koristnosti, čisto po zgledu današnje egoistične kulture, ki v njej živimo. Ta duh preveva vse predmete, tudi duševne, zgodovino, slovensko literaturo, domoznanstvo, da celo verouk. Učitelj uči učence, da morajo ljubiti domovino, ker imajo od nje toliko koristi, ker skrbi za red in mir; da moramo gojiti slovenski jezik, se učiti pisati, ker tudi koristi v življenju; naravoslovje tudi koristi, ker

moremo izrabljati naravne sile; tudi vera v Boga koristi, ker dela državljane poslušne državnim zakonom. Ni čuda, če v taki racionalistični šoli, ki govori vedno le o koristnosti, rastejo ljudje, ki tudi zunaj šole ne poznajo nobenega drugega vidika kakor koristnost, da iz naših šol raste materialistična mladina, ki ji je glavni ideal uživanje in mamon. Kriva pa ni mladina, temveč mi odrastli, ker ji v šolah ne odkrijemo smisla za ideale, ker ji ne damo tudi srčne kulture.

Tu pri srčni kulturi se mora začeti reforma, vse predmete moramo začeti učiti z drugega vidika. Znati bomo morali vzbuditi mladini smisel za ljubezen do rodne grude, domače rojstne hiše, naroda, domovine, ne zato, ker koristi, temveč ker je to sveta posvečena zemlja naših dedov, zemlja, kjer smo zrastle, dobili vzgojo, prvi nauk pri materi o Bogu. To so iracionalne vrednote, ki so nam svete, ker so globoko zasidrane v naši duši, četudi nam ne prinašajo nič koristi, temveč le trpljenje. Slično moramo dobiti drugi vidik pri poučevanju o naravi kot kozmosu, ki se v njem izraža v svoji veličini Bog. Mladina mora živeti za naravo, se vglablja v njene skrivnosti, pri verouku se mora mladina navdušiti za Boga, odkriti ji moramo veličino Stvarnika, da bo mladina poštena in dobra ne radi zapovedi, temveč iz navdušenja za Boga, ker bo živela življenje v Boga. Široko polje ima učitelj, da z domovinoznanstvom, narodno zgodovino razplamti srca mladih za ideale. V taki šoli se bo odkril nov smisel za umetnost, mladina bo poslušala pravljice, narodne povesti, slavna dela prednikov, razumevala bo zopet naravo, in če bo srce njeno polno prekipjavajočih čustev, bo na zunaj se to pokazalo v novem nagonu po oblikovanju. Umetniški čut, ki ga je abstraktna, računajoča šola »koristnosti« ubila, bo oživel, samoposebi bomo čutili vsi potrebo po novodobni delovni šoli. V tej sili bo navdušena mladina pod vodstvom učiteljev gojila svoj obrazovni čut, ker ga bo morala gojiti. Srce, ideali jo bodo k temu silili.

V današnjih materialističnih razmerah pa, če ne bomo novega duha vpeljali v šole, tudi delavna šola ne bo izdatno pomagala. Vse reforme v ljudskih, meščanskih, srednjih šolah in učiteljskih bodo zastoj, ako ne prelomimo z napačnim današnjim duhom. Za pravo reformo šolstva potrebujemo reforme v idealih, osebnosti vzgojitelja, v celotnem našem sodobnem življenjskem nazarju. Iz takega novega ozračja bo zrastle samoposebi nova občestvena šola, ki bo koreninila v idealih, ljudstvu in narodnem življenju, propadla bo pa sedanja neljudska, birokratična šola koristnosti.

Te misli so se vzbujale pri marsikaterem udeležencu pedagoškega tedna v Mariboru.

»Slovenec« 19. maja 1925.

UJU in učiteljstvo meščanskih šol. V organizacijo, ki zatajuje svoje kardinalno v Beogradu l. 1920. in v Zagrebu leta 1921. sprejeto načelo, ne vstopi nikdar več učiteljstvo meščanskih šol. Zbršite s sebe žig servilnosti in postanite vsemu preganjanemu učiteljstvu res stanovska trdnjava. — (»Narodni Dnevnik«, 18. maja 1925.)

DELO UČITELJSTVA ZA JUGOSLOVENSKO MATICO.

Izkaz zbirke piruhov 1925 mladine v svobodni domovini svojim neodrešenim bratom in sestricam.

V nastopnem objavljamo II. izkaz zbirke piruhov, vplačanih Jugoslovenski Matici v dobi od 6. do 23. maja t. l. Vsa ona p. n. šolska vodstva, ki do danes še niso sklenila in odposlala svojih zbirk, Jugoslovenska Matica prosi, da to čimprej store.

Šolski okraj Celje: Kalobje 5 Din.

Šolski okraj Črnomelj: Griblje 35, Sinji vrh 65, Stari trg 150, Rečica 300, Solčava 60 Din.

Šolski okraj Kamnik: Dob pri Domžalah 110, Domžale 108/75, Mekinje 112, Peče 25, Sela 30, Skaručna 100, Vranja peč 8/40 Din.

Šolski okraj Kočevje: Draga pri Loškem potoku 60, Sv. Gregor 65/50, Osilnica 71, Stari kot 23/25, Stari log 50, Struge 50 Din.

Šolski okraj Konjice: Sv. Jernej 50, Sv. Jošt na Kozjaku 15, Resnik 15 Din.

Šolski okraj Kranj: Goriče 80, Javorje 71, Predvor 72 Din.

Šolski okraj Krško: Svibno 75, Zameško 50 Din.

Šolski okraj Sv. Lenart v Slov. gor.: Sv. Ana 20 Din.

Šolski okraj Litija: Litija, meš. osnov. šola, 168, Št. Jakob ob Savi 50 Din.

Šolski okraj Ljubljana okolica: Notranje gorice 50, Preska 120, Vič 300 Din.

Šolski okraj Ljutomer: Vučja vas 100 Din.

Šolski okraj Logatec: Sv. Duh 40, Igavas 100, Rakek 117 Din.

Šolski okraj Novo mesto: Dobrnič 25, Valta vas 72/50 Din.

Šolski okraj Ptuj: Sv. Barbara v Hal. 86/75, Sv. Bolfenk v Slov. gor. 54, Polenšak 20, Vurberk 76 Din.

Šolski okraj Radovljica: Bled 462, Kropa 35, Leše 90 Din.

Šolski okraj Rogatec: Sv. Florijan 12, Kostrivnica 46, Sv. Križ tik Slatine 70/75 Din.

Šolski okraj Slov. Bistrica: Slov. Bistrica 160 (deška osn. šola), dekl. osn. š. 728 Din.

Šolski okraj Slovenjgradec: Št. Janž pri Sp. Dravogradu 47-50, Šmiklavž pri Slovenjgradcu 15 Din.

Šolski okraj Prevalje: Črna 100, Prevalje 148-35 Din.

Šolski okraj Prekmurje: Brezovci 287-50, Melinci 90, Murska Sobota, mešč. š., 34-50, Odranci 54-50, Svetovci 132 Din.

Dodatek: Novi kot 30, Št. Vid nad Cerknico 23, Izakovci 55, Dobrava pri Kropi 50, Gor. Jezero 15, Sv. Lovrenc pri Veliki Loki 63-25, Nazarje pri Mozirju 30, Strnišče pri Ptujju 88-50, Turnišče 300, Velenje 413-50, Želmlje 65-50 Din, Sv. Barbara v Slov. Goricah 20, Breznica 287-75, Celje, zavod šolskih sester 80, Devica Marija v Polju 92, Št. Danijel pri Prevaljah 20, Faravas 60, Gornja Rečica 20, Gornji grad 50, Št. Gotard 55, Hajdina 85, Kamenica 186, Koprivnik pri Kočevju 30, Sv. Lovrenc v Sl. goricah 105, Sv. Marjeta na Drav. polju 30, Mirna 215-80, Sv. Peter v Sav. dolini 487-20, Preserje 102, Slivnica 34-50, Soteska 20, Stari trg pri Ložu 65, Trboje 25, Žiri 120-80 Din.

II. književna tombola Jugoslovenske Matice. Sklepom svoje II. književne tombole je Jugoslovenska Matica poklonila 228 osnovnim šolam v Sloveniji, ki so prodale največ tombolskih kart in ki pri tomboli niso zadale nikakega dobitka, skupno 2159 mladinskih knjig v vrednosti 17.146 Din. Dobitki so se že razposlali. Slovenskemu učitelstvu, ki je s požrtvovalnim sodelovanjem pri razprodaji tombolskih tablic ponovno dokumentiralo svojo naklonjenost napram Jugoslovenski Matici, izreka svojo toplo zahvalo Pokrajinski odbor Jugoslovenske Matice v Ljubljani.

Proslava 50 letnice obstoja II. mestne deške osnovne šole v Ljubljani v dneh 20. in 21. junija t. l. V soboto zvečer se je zbrala pred okrašenjo šola šolska mladina s prižganimi lampijončki, pevci in godbo. Nato se je uredila mladina z godbo na čelu v spredov po krakovskih in trnovskih ulicah. V nedeljo se je ob 9. uri zbrala praznično oblečena mladina pred šolo in potem odkorakala z godbo k maši v trnovsko cerkev. Pred mašo je imel govor gospod katehet P. Modest Novak, ki je poudarjal nekatere važne naloge šole. Pri službi božji so peli šolski otroci s spremljevanjem orkestra. Po maši se je vršila v okusno okrašeni telovadnici slavnost, ki so se je udeležili tudi mnogi zastopniki oblasti, starši in nekdanji učenci in učitelji mladine na tej šoli. Slavnost je otvoril sedanjí šolski upravitelj g. Janko Polak, ki je v lepem govoru uvodoma omenil, da šola ne proslavi 50 letnico svojega obstoja, temveč 50 letnico svojega kulturnega delovanja. Naglašal je dejstvo, da je bila šola v prvih desetletjih svojega obstoja zbirališče dece iz Slovenije. Tekom njenega obstoja je nad 150 učiteljev vzgojilo na tej šoli nad 27.000 šolskih otrok. Končno se je govornik zahvalil vsem, ki so pripomogli k dostojni izvršitvi te

proslave. Posebno zahvalo je izrekel onim, ki so prevzeli najtežjo nalogo, to je pogoščene dece. Gospa dr. Tavčarjeva je pripela na zastavo tri nove trakove v državnih, slovenskih in mestnih barvah. Pri tem je izpregovorila naslednje slavnostne besede: »Čestita zastava! Petdeset let se je pod teboj zbirala slovenska mladina. Veliko slavnih dni si doživela, toda danes, ko pripenjam na te naš državni trak, mislim, da je eden najlepših dni. Zastava, pod teboj naj se zbira tudi v bodoče naša mladina v svobodni domovini, a vi otroci, glejte, da boste vredni sinovi naše Jugoslavije, da boste vredni kralja Aleksandra! Sledile so razne deklamacije, pevške točke in dramatični prizori. Trije učenci I. razreda so dovršeno deklamirali M. Grošljevo pesmico »Junak«, nato je zbor učencev ubran zapel »Slovenec sem«, učenec V. razreda je z velikim razumevanjem deklamiral Vodnikovo »Mojim rojakom«, nato je zopet zapel zbor učencev »Slovenec, Srb, Hrvat«, učenec VI. razreda je recitiral Ganglovo »Slovensko zemljo«. Zbor je zapel »Prav vesel iz šole grem«, po motivih znane pesmi »Regiment po cesti gre«. Ob zaključku je bil lep igrokaz: »Matevžev stric pripoveduje«. Igrokaz se je nanašal na opise življenja v stari Ljubljani, predvsem v Trnovem in Krakovem ter na nastanek šole. K sklepu je šolska mladina zapela še državno himno »Bože pravde«. Popoldne se je vršila v Hribarjevem gaju veselica, na kateri je bila šolska mladina pogoščena. Izvajale so se razne otroške igre, kasneje pa se je razvila prosta zabava za odrasle. Povodom proslave je odbor za proslavo izdal letno poročilo, ki ga je sestavil učiteljski zbor in ki predstavlja lep pregled 50 letnega prosvetnega dela te šole.

Opustitev zasebne ljudske šole. Poročajo nam: Salezijanski zavod na Rakovniku opusti s koncem tek. š. leta dosedanjo zasebno deško ljudsko šolo za zanemarjeno mladino, in sicer radi nezadostne materialne podpore. Z ozirom na to postanejo trije učitelji, ki jih je država plačevala, razpoložljivi.

Izpopolnitev meščanskih šol. Prosvetni minister je odredil, da se izpopolnijo vse trirazredne meščanske šole v ljubljanski in mariborski oblasti v štirirazredne. V prihodnjem šolskem letu, 1925/26, bodo sprejeti v I. razred meščanskih šol učenci, ki so uspešno dovršili 4. razred osnovne šole.

Aforizmi škofa Strossmayerja. Pozemske dobrine imajo vrednost le tedaj, ako jih uporabljamo za npravne in domoljubne namene. — Le to je trajno, lepo, vzvišeno in koristno za sveta stremljenja človeštva, kar se opira na pravičnost, ne pa na to, kar vstvarja sila. — Najplemenitejša naloga vsake vlade je, da dvigne ljudsko samozavest.

Končne javne izpite ob sklepu šolskega leta so zopet vpeljali na Bavarskem. Tako so se tam zopet povrnilo k stari navadi, ker so spoznali, da take preizkušnje niso brez vrednosti. Predvsem se bodo starši sami lahko prepričali o sposobnosti in uspehih svojih otrok, zlasti pa o pridnosti in vnemi šolskih učiteljev. Poleg svetnih predmetov je zaukazano tudi izpraševanje krščanskega nauka, ki mu je odmerjen četrti del za preizkušnje določenega časa.

A. Č.

Zakon o stanovanjih.

I. del.

Obče odredbe.

Člen 1.

Svobodno razpolaganje s stanovanji v starih zgradbah se omejuje z odredbami tega zakona za čas do dne 1. nov. 1926.

Kolikor ni v tem zakonu posebnih omejitev, veljajo odredbe državljskega zakonika.

Člen 2.

Od omejitev po tem zakonu se izvzemajo, in sicer:

1. lokali in poslovni prostori;
 2. državne in samoupravne zgradbe, kolikor morajo služiti za uradne potrebe ali za stanovanja državnih in samoupravnih uslužbencev;

3. zgradbe verskih institucij, potrebne za opravljanje verskih obredov, priznanih ver in za prebivanje njih uslužbencev;

4. zgradbe, ki se smatrajo za umetniško-zgodovinske spomenike in ki imajo v sebi in čuvajo take stvari, kolikor že ne služijo za prebivanje;

5. zgradbe občekoristnih naprav, ki ne delajo za dobiček, kolikor so jim dejanski potrebne za lastno uporabo;

6. zgradbe milodarnih ustanov, kolikor jih niso zavzele osebe, našteje v členu 12. tega zakona;

7. zgradbe invalidov in vdov, katerih možje so padli v vojni ali umrli zaradi vojne, ali sinov in hčera, katerih očetje so padli v vojni ali umrli zaradi vojne, a nimajo niti druge imovine niti drugih dohodkov razen invalidske podpore ali pokojnine;

8. nove zgradbe in nova nadstropja, postavljena na stari hiši;

9. eno stanovanje v taki hiši malega lastnika, ki ima razen lastnikovega stanovanja največ še dve stanovanji, če nima lastnik razen te hiše druge imovine. Pokojnina in plača se po tem predpisu ne smatra za imovino.

Člen 3.

Za nove zgradbe se smatrajo vse te-le zgradbe:

A. Na ozemlju prejšnje kraljevine Srbije in Črne gore:

1. zgradbe, katerih gradnja se je pričela, preden je stopil v veljavo zakon z dne 17. aprila 1919., ki pa so kot nedovršene ostale neukoriščane tudi po razglasitvi tega zakona;

2. katerih gradnja se je pričela, ko je stopil v veljavo zakon z dne 17. aprila 1919;

3. ki so bile zaradi vojne močnejše poškodovane, pa so bile popravljene, ko je stopil v veljavo zakon z dne 17. aprila 1919, in se niso mogle zaradi te poškodovanosti uporabljati za prebivanje ali za opravljanje prejšnjega obrata.

V Beogradu velja ta odredba za one zgradbe, ki ustrezajo predpisom gradbenega zakona.

Za nove zgradbe se ne smatrajo one, za katerih gradnjo ali popravo je uporabil lastnik posojilo odbora za obnovo Beograda.

B. V ostalih delih kraljevine se smatrajo za nove zgradbe:

1. vse one zgradbe, ki se bodo sezidale, in one, katerih gradnja se je pričela kasneje nego dne 1. novembra 1918, prav tako vsa na novo postavljena nadstropja in vsi deli, dozidani na obstoječih zgradbah;

2. stanovanjski prostori v starih zgradbah, ki so temeljito popravljene, a se prej niso mogli ukoriščati za prebivanje, tako da so s tem pridobljeni novi stanovanjski prostori.

(Dalje.)

Listnica uprave. Zaostale naročnike prosimo, da poravnajo čimprej naročnino, ker moramo za nadaljevanje lista imeti tudi mi denar pripravljen. Izpremembo naslova naj vsak takoj javi, da ne bo nepotrebnih dvojnih poštnih in drugih stroškov.

Darujte za sklad!

»Slovenski Učitelj« izhaja v začetku vsakega meseca. Uredništvo (Fort, Lužar) je v Ljubljani, Glinška ulica št. 5/I. Upravništvo je v Ljubljani, Jenkova ulica št. 6. Naročnina znaša 30 Din, društvena članarina 50 Din in prejema vsak član list brezplačno. Naročnina za Italijo je 10 lir. — Članke in dopise sprejema uredništvo, reklamacije in naročnino pa upravništvo.

Last »Slomškove zveze«. Oblastvom odgovoren I. Labernik, učitelj na Rakovniku. Tiska »Jugoslovanska tiskarna« v Ljubljani.